TÜKİB

TÜRK - KAZAK - İŞ İNSANLARI BİRLİĞİ

БИЗНЕС ● ЭКОНОМИКА ● НОВОСТИ ОКТЯБРЬ - ДЕКАБРЬ 2022 / 4 (14)

КАЗАХСТАН - ТУРЦИЯ: НОВЫЕ ГОРИЗОНТЫ СОТРУДНИЧЕСТВА

İZZET GARİH: KAZAKİSTAN'DA BİRÇOK PROJEYE İLGİ DUYUYORUZ

TÜKİB

октябрь - декабрь 2022 / 4 (14)

tukibkz tukibkz TUKIBKZ www.tukib.kz

Главный редактор:
Анзор Гусейнов

Редактор:
Венера Сейтбекова

Дизайн и верстка:
Айнур Кайратбек

Baş Editör:
Anzor Gusseinov

Editör:
Venera Seitbekova

Dizayn ve mizanpaj:
Ainur Kairatbek

Журнал «TÜKİB»
октябрь - декабрь 2022 / 4 (14)
Собственник: Объединение юридических лиц и индивидуальных предпринимателей «Ассоциация турецких и казахстанских бизнесменов ТУКИБ»

Адрес:
Пр. Достык, 52/2, 5 эт.,
офисы 513–515
Гостиница «Казахстан», 050010,
г. Алматы / Казахстан
Тел.: +7 (727) 291 00 21
e-mail: info@tukib.kz
web-site: www.tukib.kz

Свидетельство о постановке на переучет периодического печатного издания №KZ51VPY00056535 от 30.09.2022 г. выдано Министерством информации и общественного развития РК.

Тираж: 1000 шт.
Выпускается ежеквартально.
Распространяется на территории РК и Турции.
Распространяется бесплатно.

Все права защищены. При использовании опубликованных в данном издании материалов, включая фотографии, согласие редакции и ссылка обязательны. Редакция не несет ответственности за достоверность сообщений информационных агентств. Опубликованные материалы не обязательно отражают точку зрения редакции. Сообщения частных компаний печатаются без исправлений. Ответственность за содержание рекламы несет рекламодатель. В журнале использованы материалы и фотографии информагентств и свободных интернет-источников.

TÜKİB Dergisi
Ekim – Aralık 2022 / 4 (14)
İmtiyaz Sahibi: Türk Kazak İş İnsanları Birliği (TÜKİB)

Adres:
Dostık cad.No: 52/2, 5.kat,
ofis 513-515
Kazakistan Oteli
050010, Almatı / Kazakistan
Tel.: +7 (727) 291 00 21
e-mail: info@tukib.kz
website: www.tukib.kz

Süreli yayın tescil belgesi No: KZ51VPY00056535, tarihi: 30 Eylül 2022 Kazakistan Cumhuriyeti Enformasyon ve Toplumsal Gelişim Bakanlığı tarafından verilmiştir.

Tiraj: 1000 adet.
Üç ayda bir yayınlanmaktadır.
Dağıtımı Kazakistan ve Türkiye Cumhuriyetleri sınırları içerisinde yapılmaktadır.
Dağıtım ücretsizdir.

Her hakkı saklıdır. Bu yayında yer alan yazılar ve fotoğraflar izinsiz, kaynak gösterilmeden kullanılamaz. Yazı işleri, haber ajanslarının haberlerinin doğruluğundan sorumlu değildir. Haberlerin hukuki sorumluluğu yazarlara, reklamların ise reklam verene aittir. Şirketlerin haberleri herhangi bir düzeltme yapılmadan yayınlanmıştır. Dergide haber ajanslarının ve serbest erişimli e-kaynaklarının fotoğraf ve yazıları kullanılmıştır.

Отпечатано в типографии: «Everest», ул. Ықылас 21, г. Талгар, тел: 8 727-328-95-95, e-mail: Everest_print@mail.ru
Matbaa: «Everest», Ykylas sok. No: 21, Talgar, tel: 8 727-328-95-95, e-mail: Everest_print@mail.ru

СОДЕРЖАНИЕ

İÇERİK

ИНТЕРВЬЮ / RÖPORTAJ

СТР 4 — КАЗАХСТАН- ТУРЦИЯ: НОВЫЕ ГОРИЗОНТЫ СО-ТРУДНИЧЕСТВА / KAZAKİSTAN – TÜRKİYE: İŞBİRLİĞİNİN YENİ UFUKLARI

БИЗНЕС / İŞ DÜNYASI

СТР 16 — ALARKO HOLDİNG A.Ş.

ФИНАНСЫ / FİNANS

СТР 20 — European Bank for Reconstruction and Development

НОВОСТИ ЧЛЕНОВ ТУКИБ / ÜYELERDEN HABERLER

СТР 26 — febgroup KAZAKHSTAN

НОВЫЕ ЧЛЕНЫ ТУКИБ / YENİ ÜYELERİMİZ

СТР 30 — DESTEK PATENT

СТР 36 — HILL INTERNATIONAL

СТР 42 — ECZACIBAŞI / ESAN

МЕРОПРИЯТИЯ / ETKİNLİKLER

СТР 44 — С АКИМОМ ШЫМКЕНТА ОБСУЖДЕН ПРОЕКТ “COCA COLA” / COCA COLA PROJESİNİ ÇİMKENT VALİSİ İLE GÖRÜŞTÜK

СТР 44 — ТУКИБ ПРИНЯЛ УЧАСТИЕ В KGIR / TÜKİB, KGIR’E KATILDI

СТР 46 — ДИРЕКТОРУ ФИЛИАЛА “TURKİSH AİRLİNES” ВРУЧЕНА ПЛАКЕТКА ТУКИБ / TÜRK HAVA YOLLARI ÜLKE MÜDÜRÜNE TÜKİB PLAKETİ TAKDİM EDİLDİ

СТР 46 — СОСТОЯЛОСЬ ВЫБОРНОЕ ОБЩЕЕ СОБРАНИЕ ТУКИБ / TÜKİB SEÇİMLİ GENEL KURULU GERÇEKLEŞTİ

СТР 48 — ТУКИБ ПРИНЯЛ УЧАСТИЕ В ОТКРЫТИИ ПОЧЕТНОГО КОНСУЛЬСТВА ТУРЦИИ В Г. ШЫМКЕНТ / ÇİMKENT FAHRİ KONSOLOSLUK AÇILIŞINA KATILDIK

СТР 48 — ESAN KAZAKHSTAN ПОЛУЧИЛ СЕРТИФИКАТ ЧЛЕНСТВА В ТУКИБ / ESAN KAZAKİSTAN’A ÜYELİK SERTİFİKASI

СТР 49 — ВИЗИТ В MFA INTERNATIONAL / MFA INTERNATIONAL’E ZİYARETİMİZ

СТР 49 — ВСТРЕТИЛИ ДОРОГИХ ГОСТЕЙ / DEĞERLİ MİSAFİRLERİ AĞIRLADIK

СТР 50 — ПРАЗДНИЧНЫЙ УЖИН ЧЛЕНОВ ТУКИБ В АСТАНЕ В ПРЕДДВЕРИИ НОВОГО ГОДА / TÜKİB ASTANA ÜYELERİ YILBAŞI AKŞAM YEMEĞİNDE BİRARAYA GELDİ

СТР 51 — СЕРТИФИКАТ НОВОМУ ЧЛЕНУ ТУКИБ / YENİ ÜYEMİZE SERTİFİKA

СТР 52 — ЧЛЕНЫ ТУКИБ ВСТРЕТИЛИСЬ НАКАНУНЕ НОВОГО ГОДА В АЛМАТЫ / ALMATI’DAKİ ÜYELERİMİZLE YILBAŞI YEMEĞİNDE BİRARAYA GELDİK

ЗЕРТТЕУ / ARAŞTIRMALAR

СТР 56 — ERI AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ AHMET YESEVİ ÜNİVERSİTESİ

КАЗАХСТАН- ТУРЦИЯ: НОВЫЕ ГОРИЗОНТЫ СОТРУДНИЧЕСТВА

KAZAKİSTAN – TÜRKİYE: İŞBİRLİĞİNİN YENİ UFUKLARI

Алмас Айдаров
Заместитель министра иностранных дел РК

Almas Aidarov
Kazakistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakan Yardımcısı

Алмас Айдарович, расскажите пожалуйста, в общих чертах о работе, проделанной МИД за последние 30 лет Независимости РК, направленной на укрепление его позиций на международной арене.

С момента обретения независимости основным принципом внешней политики Казахстана остается многовекторность. Казахстан зарекомендовал себя как предсказуемый и ответственный участник глобальной системы международных отношений.

Казахстан является участником многих авторитетных международных организаций, на постоянной основе взаимодействует с ООН и ее различными специализированными учреждениями (ПРООН, ВОЗ, МВФ, ЮНИСЕФ, ЮНЕСКО, ЮНКТАДидр.),укрепляетсотрудничествосдругими влиятельными многосторонними финансовыми и специализированными структурами, такими как ВТО, Всемирный банк, АБР, ЕБРР, МАГАТЭ и так далее. Приоритетным направлением во внешней политике Казахстана по-прежнему остается курс на укрепление многосторонней дипломатии и расширение сотрудничества с международными и региональными организациями. Здесь хотелось бы особо отметить успешное проведение в Казахстане саммитов ОБСЕ, ОИС, ШОС и иных организаций в качестве председательствующей страны.

Врамкахпроцессоврегиональнойэкономической интеграции Казахстан является ответственным членом Евразийского экономического союза. В рамках этого объединения наращиваются торгово-экономические и инвестиционные связи, реализуются масштабные совместные проекты.

Среди приоритетных задач деятельности МИД также выделяется системная работа по привлечению прямых иностранных инвестиций.

С момента обретения Казахстаном Независимости, в экономику Казахстана привлечено свыше 400 млрд. долларов США прямых инвестиций.

Новые вызовы текущей международной ситуации требуют своевременной адаптации и корректировки внешней политики Казахстана. Два года назад Указом Главы государства утверждена Концепция внешней политики Республики Казахстан на 2020–2030 годы. Ключевыми положениями документа являются принципы многовекторности, сбалансированности, прагматизма и защиты национальных интересов.

ПрезидентКазахстанаКасым-ЖомартКемелевич Токаев с первых дней своего президентства обозначил преемственность в реализации внешней политики государства. Наша страна продолжает проводить доказавшую свою эффективность многовекторную дипломатию, обеспечивающую положительную динамику взаимодействия нашей страны со всеми международными партнерами.

Sayın Bakanım, Dışişleri Bakanlığı'nın Kazakistan'ın bağımsız olduğu son 30 yıl içinde uluslararası arenada konumunu sağlamlaştırmaya yönelik çalışmaları genel hatlarıyla anlatabilir misiniz?

Bağımsızlığını kazandığı andan bu yana Kazakistan'ın dış politikasının temel prensibi, çok yönlü olmasıdır. Kazakistan kendisini global uluslararası ilişkiler sisteminin sağduyulu ve sorumluluk sahibi üyesi olarak tanıttı.

Birçok saygın uluslararası örgütün üyesi olan Kazakistan BM ve çeşitli yan kuruluşları ile (UNDP, WHO, IMF, UNICEF, UNESCO, UNCTAD vs.) karşılıklı etkileşimde bulunuyor, WTO, Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası, EBRD, Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu gibi itibarı olan çok taraflı kuruluşlarla işbirliğini sağlamlaştırıyor. Çok taraflı diplomasinin güçlendirilmesi ve uluslararası ve bölgesel kuruluşlarla işbirliğinin genişletilmesi Kazakistan'ın dış politikasında önceliğini koruyor. Bu bağlamda Kazakistan'ın AGİT, İİK, ŞİÖ ve diğer kuruluşların zirvelerini dönem başkanı olarak başarılı bir şekilde gerçekleştirdiğini belirtmek gerekiyor.

Bölgesel ekonomik entegrasyon süreçleri çerçevesinde Kazakistan, Avrasya Ekonomik Birliği'nin sorumluluk bilincini taşıyan üyesidir.

Doğrudan yabancı yatırımların çekilmesine yönelik sistemli çalışmalar Dışişleri Bakanlığı'nın faaliyetlerinin diğer bir önceliğidir.

Kazakistan'ın bağımsızlığını kazandığı andan itibaren Kazak ekonomisine 400 milyar dolardan fazla doğrudan yatırım çekildi.

Günümüzde uluslararası durumun yeni sınamaları, Kazakistan'ın dış politikasının zamanında uyarlanmasını ve ayarlanmasını gerektirmektedir. İki yıl önce Cumhurbaşkanının kararnamesiyle 2020-2030 yılları için Kazakistan Cumhuriyeti Dış Politika Konsepti onaylandı. Çok yönlülük, dengeli yaklaşım, uygulayıcılık ve milli menfaatleri koruma ilkeleri bu belgenin temel hükümlerini oluşturmaktadır. Kazakistan Cumhurbaşkanı Kassym-Jomart Tokayev, cumhurbaşkanlığı görevinin ilk günlerinden itibaren devletin dış politikasını devam edeceğini belirtti. Ülkemiz, tüm uluslararası ortaklarla etkileşiminde olumlu bir seyir sağlayan, etkinliğini kanıtlamış çok yönlü bir diplomasi yürütmeye devam etmektedir.

Kazakistan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki 30 yıllık diplomatik ilişkilerin en önemli olayları hangileridir?

Kazakistan ve Türkiye, ilk önce ortak tarihi, kültürel ve manevi köklere sahip kardeş ülkelerdir.

Какие самые знаменательные события во взаимоотношениях между РК и Турецкой Республикой за 30 лет дипломатических отношений можно отметить?

Казахстан и Турция – это, прежде всего, братские страны, имеющие общие исторические, культурные и духовные корни.

В этом контексте следует отметить, что каждый год между нашими странами полон различными знаменательными событиями в политической, экономической и культурно-гуманитарной сферах.

На сегодня интенсивное сотрудничество между Казахстаном и Турцией осуществляется по всем возможным ключевым направлениям, включая привлечение взаимных инвестиций и наращивание двусторонней торговли, развитие сотрудничества в двустороннем и многостороннем форматах в области агропромышленного комплекса, обрабатывающей и оборонной промышленности, реализации инфраструктурных проектов, здравоохранении и образовании.

Благодаря поддержке лидеров двух стран, политическое сотрудничество между Казахстаном и Турцией на международной арене также созвучно, в результате которого мы успешно развиваем плодотворное взаимодействие в рамках таких организаций как ООН, ОЭС, ОИС, ОБСЕ, СВМДА.

Наряду с этим, также эффективно развивается сотрудничество между парламентами двух стран и в рамках общетюркской интеграции.

Как я отмечал выше, за 30 лет дипломатических отношений между нашими странами состоялось немало знаменательных событий.

Однако, пожалуй, остановлюсь на пяти наиболее важных, по моему мнению, событий:

Первое - признание Турцией 16 декабря 1991 года первой из всех стран мира Независимости Казахстана и подписание в октябре 1994 года Договора о дружбе и сотрудничестве;

Второе - подписание в 2009 году Договора о стратегическом партнерстве между Казахстаном и Турцией;

Третье - создание в 2012 году Совета стратегического сотрудничества высокого уровня;

Четвёртое - совместное участие в создании в октябре 2009 года Совета сотрудничества тюркоязычных государств, который по инициативе Казахстана решением Глав государств 12 ноября 2021 года был преобразован в Организацию тюркских государств. В ходе прошлогоднего Стамбульского Саммита ОТГ по предложению Казахстана разработана программа «Тюркское видение 2040» с целью формирования новых

Bu bağlamda, ikili ilişkilerde her yılın siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel alanlarda çeşitli önemli hadiselerle dolu olduğunu belirtmek gerekir.

Bugünlerde Kazakistan ile Türkiye arasındaki yoğun işbirliği karşılıklı yatırımların çekilmesi ve ikili ticaretin arttırılması, tarım, sağlık, eğitim, imalat ve savunma sanayii sektörlerinde ikili ve çok taraflı işbirliğinin geliştirilmesi, altyapı projelerinin uygulanması dahil olmak üzere olası tüm kilit alanlarda yürütülmektedir.

Uluslararası arenada Kazakistan ile Türkiye arasındaki siyasi işbirliği de uyumlu bir şekilde sürmekte olup, BM, EİT, İİT, AGİT, CICA gibi kuruluşlar çerçevesinde verimli etkileşimi başarıyla geliştirmekteyiz.

Bununla birlikte Türk entegrasyonu çerçevesinde iki ülke parlamentoları arasındaki işbirliği de etkin bir şekilde gelişmektedir.

Yukarıda da belirttiğim gibi, ülkelerimiz arasındaki 30 yıllık diplomatik ilişkilerde birçok önemli olay yaşandı.

Ancak, bence en önemli beş hadise üzerinde duracağım.

Birincisi, Türkiye’nin 16 Aralık 1991 tarihinde Kazakistan’ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olması ve Ekim 1994’te Dostluk ve İşbirliği Antlaşması’nın imzalanmasıdır;

İkincisi, 2009 yılında Kazakistan ile Türkiye arasında Stratejik Ortaklık Anlaşması’nın imzalanması;

Üçüncüsü, 2012 yılında Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi’nin kurulması;

Dördüncüsü, Kazakistan’ın girişimiyle Devlet Başkanlarının 12 Kasım 2021 tarihli kararıyla Türk Devletleri Teşkilatı’na dönüştürülen Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi’nin Ekim 2009’da kurulmasına ortak katılımdır. Geçen yıl TDT İstanbul Zirvesi›nde Kazakistan’ın önerisi üzerine ortak Türk geleceği için yeni ufuklar oluşturmak üzere

горизонтов общетюркского будущего;

Пятое – это подписание Президентом Республики Казахстан Касым-Жомарт Токаевым и Президентом Турецкой Республики Реджеп Тайип Эрдоган Совместного заявления о расширенном стратегическом партнерстве, которое открыло новые возможности для дальнейшего укрепления сотрудничества в политической, торгово-экономической, инвестиционной, культурно-гуманитарной, военно-технической, транспортно-логистической и других сферах.

В каком ключе будет продолжаться дальнейшее укрепление двусторонних отношений? Какие векторы сотрудничества между Казахстаном и Турцией обозначены на предстоящее время?

Вектор дальнейшего укрепления многостороннего сотрудничества между нашими братскими странами отражен в Совместном заявлении Президента Республики Казахстан Касым-Жомарта Токаева и Президента Турецкой Республики Реджепа Тайипа Эрдогана по случаю 30-летия установления дипломатических отношений между Республикой Казахстан и Турецкой Республикой.

Следует отметить, в текущем году исполнилось 30 лет с момента установления дипломатических отношений между Казахстаном и Турцией.

Значительный вклад в дальнейшее укрепление расширенного стратегического партнерства между двумя братскими странами внесли взаимные визиты двух лидеров. Главы государств в ходе указанных визитов взаимно подчеркнули необходимость продолжения политического диалога между государствами путем продолжения визитов и встреч на различных уровнях.

Между нашими братскими странами сформирована солидная договорно-правовая база, регулирующая все сферы межгосударственного сотрудничества.

“Türk Vizyonu 2040” programı hazırlandı;

Beşincisi, Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Kassym-Jomart Tokayev ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından, siyasi, ticari, ekonomik, yatırım, sosyo-kültürel, askeri-teknik, taşımacılık, lojistik ve diğer alanlarda işbirliğinin daha da güçlenmesi için yeni fırsatlar açan Genişletilmiş Stratejik Ortaklığa İlişkin Ortak Bildiri’nin imzalanmasıdır.

İkili ilişkiler hangi doğrultuda güçlenmeye devam edecek? Kazakistan ve Türkiye arasındaki işbirliğinin önümüzdeki dönemde hangi yönlerde gelişmesi öngörülüyor?

Kardeş ülkelerimiz arasındaki çok taraflı işbirliğinin daha da güçlenmesi yönünde Kazakistan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında diplomatik ilişkilerin tesisinin 30. Yılı vesilesiyle Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Kassym-Jomart Tokayev ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından Ortak Bildiri imzalandı.

Bu yılın, Kazakistan ile Türkiye arasında diplomatik ilişkilerin tesisinin 30. yıldönümü olduğunu belirtmek gerekir.

İki liderin karşılıklı ziyaretleri, iki kardeş ülke arasında genişleyen stratejik ortaklığın daha da güçlenmesine önemli katkı sağladı. Bu ziyaretler sırasında devlet başkanları, çeşitli düzeylerde ziyaret ve toplantı gerçekleştirerek devletler arasındaki siyasi diyaloğun sürdürülmesi gerektiğini vurguladı.

Kardeş ülkelerimiz arasındaki devletlerarası işbirliğinin tüm alanlarını kapsayan sağlam bir yasal çerçeve oluşturuldu.

2021 yılı sonu itibariyle Türkiye, 4,1 milyar dolarlık karşılıklı ticaret hacmi ile Kazakistan’ın en büyük ticaret ortakları arasında 5. sırada yer

По итогам 2021 года Турция заняла 5-е место среди крупнейших торговых партнеров Казахстана с общим объемом товарооборота в 4,1 млрд. долл. и перед правительствами двух стран в настоящее время поставлена задача по постепенному доведению объемов взаимной торговли до 10 млрд. долл. в перспективе.

В последнее время наши государства придают особое значение развитию потенциала Транскаспийского международного транспортного маршрута, который приобрёл ещё большую актуальность в современных геополитических условиях.

Казахстан и Турция приветствуют увеличение грузоперевозок по Транскаспийскому среднему коридору «Восток-Запад», в результате чего нам удалось договориться о важности усиления координации между соответствующими учреждениями двух стран для эффективного использования Транскаспийского маршрута и новой ветки Баку-Тбилиси-Карс.

Также наши страны и в дальнейшем будут придавать приоритетное значение развитию культурно-гуманитарных связей и человеческих ресурсов, сотрудничества в области образования, здравоохранения, охраны окружающей среды и лесного хозяйства, СМИ и информации, обороны и безопасности.

Между Казахстаном и Турцией будет продолжено углубление сотрудничества в направлении общетюркской интеграции, включая поддержку дальнейшей деятельности Организации тюркских государств, ТЮРКСОЙ, ТюркПА и Тюркской академии, а также создание Союза информационных агентств тюркских стран.

Хотелось бы отметить огромный вклад Казахстана в становление тюркских организаций сотрудничества и развитие интеграционных процессов.

Таким образом, благодаря политической воле и взаимной поддержке лидеров двух братских государств вектор сотрудничества между Казахстаном и Турцией будет в дальнейшем только укрепляться по всем направлениям политического, торгово-экономического, инвестиционного и культурно-гуманитарного партнерства.

Расскажите пожалуйста, о мерах поддержки, оказываемых Министерством иностранным инвесторам?

Последние несколько лет, из-за ухудшения глобального экономического климата, мировая экономика переживает сокращение потоков прямых иностранных инвестиций (ПИИ).

При этом, в развивающихся странах как никогда остро ощущается необходимость привлечения инвестиций, диверсификации и структурной трансформации экономики. Практически все новые промышленные стратегии, проводимые в мире, в значительной степени зависят от привлечения инвестиций. Спрос на инвестиции остается как никогда высоким, а предложение сокращается. Из-за этого рынок инвестиций становится все более сложным и конкурентным.

В современных условиях глобальной турбулентности инвестиционные потоки во всем мире и, в частности, в Евразийском регионе находятся под серьёзнейшим давлением многих негативных факторов, таких как высокие цены на продовольствие и энергоресурсы, нарушение устоявшихся глобальных логистических цепочек и дефицит инструментов финансирования.

Другие факторы, задающие тренд на снижение глобального притока ПИИ, также включают вероятность повышения процентных ставок в ведущих странах, негативные настроения на финансовых рынках и потенциальную экономическую рецессию. На этом фоне усиливается глобальная и региональная конкуренция за инвестиции. Казахстан не является исключением. За годы независимости нашей страной была проделана значительная работа по созданию действительно привлекательного инвестиционного климата. Свидетельством тому являются объем инвестиций, которые приходят в нашу экономику. В целом, если провести ретроспективный анализ, то за годы независимости привлечено свыше 400 млрд. США прямых иностранных инвестиций.

При этом, несмотря на глобальную конкуренцию за инвестиции, по данным UNCTAD практически половина инвестиций и заявленных «greenfield» проектов Центрально-Азиатского региона приходится на долю Казахстана (46%), что подтверждает устойчивое региональное лидерство страны.

В разрезе 32-х развивающихся стран мира, не имеющих выхода к морю, Казахстан занял 2-ое место. Следом расположились Монголия, Узбекистан и Туркменистан.

По итогам 2021 года Казахстан вернулся на «допандемийный» уровень притока прямых иностранных инвестиций, объем которых составил 23,7 млрд. долл., а по итогам первого полугодия т.г. валовой приток прямых иностранных инвестиций (ПИИ) вырос на 28%, до 14,5 млрд. долл. (для сравнения: в I полугодии 2021 года ПИИ составили 11,3 млрд. долл.).

В разрезе отраслей в I полугодии 2022 года наибольший прирост зарубежных инвестиций отмечается в следующих отраслях: информация и связь – в 5,4 раза (787,5 млн. долл. США) в

aldı ve iki ülke hükümetleri karşılıklı ticaret hacmini kademeli olarak ileride 10 milyar dolara çıkarmayı hedefliyor.

Son dönemlerde devletlerimiz, günümüzün jeopolitik koşullarında daha da büyük önem kazanan Trans-Hazar Uluslararası Taşıma Güzergahı'nın potansiyelinin geliştirilmesine ağırlık veriyor.

Trans-Hazar Doğu - Batı Koridoru ile yük taşımacılığını arttırmak isteyen Kazakistan ve Türkiye, Trans-Hazar güzergahını ve Bakü – Tiflis – Kars yolunu etkin bir şekilde kullanmak için iki ülkenin ilgili kurumları arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesinin önemi konusunda mutabakata vardı.

Ayrıca ülkelerimiz, kültürel ve sosyal bağların ve insan kaynaklarının geliştirilmesine, eğitim, sağlık, çevre koruma ve ormancılık, medya ve enformasyon, savunma ve güvenlik alanlarında işbirliğine ileride de öncelik verecektir.

Kazakistan ve Türkiye, Türk Devletleri Teşkilatı, TÜRKSOY, TÜRKPA ve Türk Akademisi'nin faaliyetlerine ve Türk Dili konuşan ülkelerin Haber Ajansları Birliği'nin kurulmasına verilecek destek dahil olmak üzere Türk entegrasyonu yönünde işbirliklerini derinleşmeye devam edecektir.

Kazakistan'ın Türk işbirliği kuruluşlarının oluşumuna ve entegrasyon süreçlerinin geliştirilmesine verdiği büyük katkıyı vurgulamak isterim.

Böylece, iki kardeş devletin liderlerinin siyasi iradesi ve karşılıklı desteği sayesinde, Kazakistan ve Türkiye arasındaki işbirliği gelecekte siyasi, ticari, ekonomik, yatırım ve sosyo-kültürel ortaklığın tüm alanlarında güçlenecektir.

Bakanlığın yabancı yatırımcılara sağladığı destek tedbirlerinden bahseder misiniz?

Küresel ekonomik koşulların bozulması nedeniyle, dünya ekonomisinde doğrudan yabancı yatırım (DYY) akışlarında azalma yaşanıyor.

Aynı zamanda, gelişmekte olan ülkelerde yatırım, ekonomiyi çeşitlendirme ve yapısını değiştirme ihtiyacı her zamankinden daha şiddetli bir şekilde hissediliyor. Dünyada uygulanan hemen hemen bütün yeni sanayi stratejileri büyük ölçüde yatırımlara bağlıdır. Arz daralırken, yatırım talebi her zamankinden daha yüksek olmaya devam ediyor. Bu nedenle giderek daha karmaşık hale gelen yatırım piyasasında rekabet artıyor.

Küresel sarsıntıların yaşandığı bugünün şartlarında dünya çapında ve ayrıca Avrasya bölgesinde yatırım akışları yüksek gıda ve enerji fiyatları, mevcut küresel lojistik zincirlerinin kopması ve finansman araçlarının yetersizliği gibi birçok olumsuz faktörlerin ciddi baskısı altında bulunuyor.

Küresel DYY akışının azalmasına sebep olan diğer faktörler arasında önde gelen ülkelerde faiz oranlarının yükselme olasılığı, finans piyasalarında olumsuz eğilimler ve ekonomik durgunluk yer alıyor. Bu çerçevede, yatırımlar için küresel ve bölgesel rekabet yoğunlaşıyor. Kazakistan da istisna değil. Bağımsızlık yıllarında ülkemiz cazip bir yatırım ortamı yaratmak için önemli çalışmalar yaptı. Ekonomimize gelen yatırım hacmi bunu kanıtlıyor. Geriye dönük bir analiz yaparsak, ülkenin bağımsız olduğu yıllarda 400 milyar doların üzerinde doğrudan yabancı yatırım çektiğini görüyoruz.

Aynı zamanda yatırımlar için küresel rekabete rağmen UNCTAD'ın verilerine göre, Orta Asya bölgesinde yatırımların ve «greenfield" projelerinin neredeyse yarısının (%46) Kazakistan'a düşmesi ülkenin bölgedeki sarsılmaz liderliğini teyit ediyor.

Dünyanın denize çıkışı olmayan 32 gelişmekte olan ülkesi arasında 2. sırada yer alan Kazakistan'ı Moğolistan, Özbekistan ve Türkmenistan takip ediyor.

2021 yılının sonuçlarına göre Kazakistan, 23,7 milyar dolara ulaşan doğrudan yabancı yatırımlarda "pandemi öncesi" seviyesine döndü. Bu yılın ilk yarısının sonuçlarına göre ise brüt doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) hacmi %28 artarak 14,5 milyar dolara ulaştı (2021'in ilk yarısında DYY 11,3 milyar doları oluşturdu).

2022 yılının ilk yarısında yabancı yatırımlardaki en büyük artışlar aşağıdaki sektörlerde kaydedildi: haberleşme ve iletişim – 2021 yılının ilk yarısına kıyasla 5,4 kat (787,5 milyon dolar), inşaat – 3,9 kat (462,3 milyon dolar), tarım, ormancılık ve balıkçılık - 2,9 kat (20,1 milyon dolar), imalat - %48 (3,1 milyar dolar), toptan ve perakende ticaret - %43 (2,4 milyar dolar), ulaştırma - %19 (621,7 milyon dolar), madencilik - %8 (6 milyar dolar).

Bugünlerde görevimiz, yalnızca yatırım akışını arttırmak değil, aynı zamanda kalitesini

сравнении с I-полугодием 2021 года, строительство – в 3,9 раз (462,3 млн. долл.), сельское, лесное и рыбное хозяйство – в 2,9 раза (20,1 млн. долл.), обрабатывающая промышленность – на 48% (3,1 млрд. долл.), оптовая и розничная торговля – на 43% (2,4 млрд. долл.), транспорт – на 19% (621,7 млн. долл.), горнодобывающая промышленность – на 8% (6 млрд. долл.).

Сегодня перед нами стоит задача не только в сохранении заданной динамики притока инвестиций, но и в повышении их качества. Они должны быть направлены не только в сырьевые, но также и несырьевые отрасли экономики Казахстана.

Вместе с тем, инвестиционный климат и его компоненты – бизнес-регулирование, налоговая политика, валютное регулирование и другие – являются минимальной необходимой средой.

Деятельность государства сегодня сконцентрирована на снижении риска для инвесторов, повышении транспарентности и предсказуемости государственных политик.

Для инвестора на первый план выходят такие факторы, как близость крупных рынков сбыта, наличие квалифицированных кадров, возможности инфраструктуры и удобство логистики.

Важным сигналом для потенциальных инвесторов становится наличие цифровых услуг для административных процедур, например, через онлайн-механизмы «единого окна».

В этой связи, а также в целях нивелирования глобальных вызовов нами выработаны на системном уровне подходы по привлечению и наращиванию инвестиций.

Во-первых, выстроена полноценная экосистема привлечения инвестиций, в которой на внешнем периметре загранучреждения МИД отвечают за налаживание прямого контакта с зарубежными инвесторами и проведение первичных переговоров; на центральном уровне за формирование заказа на инвестиции и подготовку инвестиционных предложений отвечают центральные государственные органы и АО «НК «KAZAKH INVEST»; на региональном уровне акиматы отвечают на запросы инвесторов и несут персональную ответственность за «приземление» и реализацию проектов.

Важно отметить, что нами определены наиболее привлекательные отрасли и товарные группы для привлечения инвесторов. Особую роль в данном направлении играет АО «НК «KAZAKH INVEST», как ключевой оператор в привлечении инвестиций, выполняющий функцию «единого переговорщика» от имени Правительства.

Во-вторых, это принятие новой Концепции инвестиционной политики до 2026 года. Данная концепция предполагает увеличение инвестиций в обрабатывающую промышленность и достижение объемов прямых иностранных инвестиций до $ 25 млрд. к 2026 году.

Концепция предусматривает переформатирование работы по привлечению инвестиций с учетом новых вызовов и реалий, в том числе ESG повестки. Концепция направлена на дальнейшее развитие инвестиционной экосистемы, содействие росту инвестиционной активности частного сектора и раскрытие инвестиционного потенциала экономики.

В-третьих, это принятие уникальных мер по дальнейшему улучшению инвестиционного климата, направленных не только на привлечение новых инвесторов, но и удержание действующих.

Для этих целей в Казахстане успешно функционирует целый ряд диалоговых площадок, обеспечивающих тесное и открытое взаимодействие инвесторов и государства.

Так, в целях защиты интересов инвесторов функционируют такие специальные консультативно-совещательные органы, как Совет иностранных инвесторов при Президенте РК, Совет по улучшению инвестиционного климата, Инвестиционный штаб под председательством Премьер-Министра РК, в рамках которых обсуждаются предложения инвесторов и принимаются решения по их проблемным вопросам.

В целом, стоит отметить, что нами проводится точечная и адресная работа с каждым инвестором с применением широкого спектра мер государственной поддержки. В частности, действует механизм инвестиционных соглашений, дающий гарантии стабильности законодательства для стратегических проектов.

Для сопровождения процесса проработки и поиска стратегических инвестиционных проектов от момента инициации проекта до заключения Соглашения об инвестициях сформирована специальная переговорная команда «Task Force» из экспертов «KAZAKH INVEST» и Международного финансового центра «Астана».

Со стороны местных исполнительных органов созданы условия в рамках специальных экономических и индустриальных зон с предоставлением готовой инфраструктуры и налоговых, таможенных, миграционных и прочих льгот.

Таким образом, Казахстан обеспечивает стабильный приток зарубежных инвестиций и выполняет взятые перед инвесторами обязательства, перманентно внедряя новые инструменты, меры и механизмы поддержки.

yükseltmektir. Yatırımlar sadece hammadde sektörüne değil, Kazakistan ekonomisinin üretim sektörlerine de yönlendirilmelidir.

Bununla birlikte yatırım ortamı ve bileşenleri olan iş sektörü ile ilgili düzenlemeler, vergi politikası, döviz düzenlemeleri vs. konularda uygun koşulların sağlanması gerekmektedir.

Bugünlerde devletin faaliyetleri, yatırımcılar için riskleri azaltmaya, devlet politikalarının saydamlığını ve öngörülebilirliğini arttırmaya odaklanmıştır.

Bir yatırımcı için büyük sürüm pazarlarına yakınlık, kalifiye kadro mevcudiyeti, altyapı imkanları ve lojistik kolaylığı gibi faktörler ön plana çıkmaktadır.

İdari prosedürlerin yapılmasında “tek pencere” gibi online yöntemlerle sağlanan dijital hizmetlerin sunulması potansiyel yatırımcıların ilgisini çeken önemli bir kolaylıktır.

Bundan hareketle ve küresel sınamaların etkisini de azaltmak amacıyla, yatırımların çekilmesi ve arttırılması yönünde sistemli yaklaşımlar geliştirdik.

İlk olarak, yatırımları çekme sistemi çerçevesinde yurt dışında yabancı yatırımcılarla doğrudan temas kurmaktan ve ilk görüşmeleri yürütmekten Dışişleri Bakanlığı’nın yurt dışı temsilcilikleri sorumlu; merkezi düzeyde yatırım siparişinin oluşturulmasından ve yatırım tekliflerinin hazırlanmasından merkez devlet organları ve KAZAKH INVEST Ulusal Şirketi sorumlu; bölgesel düzeyde valilikler yatırımcıların taleplerine göre cevap vermekle ve projelerin uygulanmasından sorumludur.

Yatırımcıları çekmek için en cazip sektörleri ve ürün gruplarını belirlediğimizi vurgulamak isterim. KAZAKH INVEST, Hükümet adına “tek müzakereci” işlevini yerine getirerek yatırımları çekmede özel bir rol oynamaktadır.

İkincisi, 2026 yılına kadar yeni bir Yatırım Politikası Konseptinin kabul edilmesidir. Bu konsept imalat sanayiye yatırımların artmasını ve 2026 yılına kadar doğrudan yabancı yatırım hacminin 25 milyar dolara ulaşmasını öngörmektedir.

Konsept, ESG gündemi de dahil olmak üzere yeni sınamaları ve gerçekleri dikkate alarak yatırımları çekmeye yönelik çalışmaların yeniden biçimlendirilmesini öngörüyor. Konsept, yatırım ekosisteminin daha da geliştirilmesine, özel sektörün yatırım faaliyetlerinin artmasını teşvik etmeye ve ekonominin yatırım potansiyelini ortaya çıkarmaya yöneliktir.

Üçüncüsü, yalnızca yeni yatırımcıları çekmeyi değil, mevcut yatırımcıların kalmasını sağlamayı da amaçlayan, yatırım ortamının daha da iyileştirilmesine yönelik benzersiz önlemlerin uygulanmasıdır.

Bu amaçlar doğrultusunda Kazakistan’da yatırımcılar ve devlet arasında yakın ve açık etkileşimi sağlayan bir dizi diyalog platformu başarılı bir şekilde işliyor.

Nitekim yatırımcıların çıkarlarını korumak için Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı nezdinde Yabancı Yatırımcılar Konseyi, Yatırım Ortamını İyileştirme Konseyi, Başbakan başkanlığındaki Yatırım Masası gibi özel danışma ve istişare kurumları bulunmakta olup, bunların nezdinde yatırımcılardan gelen teklifler tartışılmakta ve sorunlarına ilişkin kararlar alınmaktadır.

Genel olarak, geniş yelpazede devlet destekleri uygulanarak ayrı ayrı her yatırımcı ile bireysel çalışmalar yürüttüğümüzü belirtmekte fayda var. Ayrıca, stratejik projeler için mevzuatın istikrarını garanti eden yatırım anlaşması mekanizması uygulanmaktadır.

Stratejik yatırım projelerini arama ve detaylandırma sürecinde projelerin başlatıldığı andan itibaren yatırım anlaşmasının imzalanmasına kadar projeye eşlik etmek üzere «KAZAKH INVEST» ve Astana Uluslararası Finans Merkezi uzmanlarından «Task Force” müzakere ekibi oluşturuldu.

Yerel yürütme organları tarafından özel ekonomi ve sanayi bölgelerinde hazır altyapı ve vergi, gümrük, göç ve diğer konularda kolaylıklar sağlanmakta.

Böylece Kazakistan, sürekli olarak yeni araç, tedbir ve destek mekanizmalarını uygulayarak yabancı yatırımların sabit akışını sağlamakta ve yatırımcılara karşı yükümlülüklerini yerine getirmektedir.

Türk işadamları ve girişimcilerinin Kazakistan ekonomisine katkısı nedir?

İki ülke arasındaki 30 yıllık işbirliği tarihi boyunca, Kazak-Türk ilişkileri istikrarlı ve sağlam bir zemine dayanarak gelişmektedir. Bunu, Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Kassym-Jomart Tokayev’in Türkiye’ye ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Kazakistan’a

Каков вклад турецких бизнесменов и предпринимателей в экономику Казахстана?

За 30-тилетнюю историю сотрудничества двух стран, казахско-турецкие отношения развиваются на устойчивой и прочной основе. Это убеждение подтверждают два официальных визита в этом году - Президента РК Касым-Жомарта Токаева в Турцию и Президента Турции Реджепа Тайипа Эрдогана в Казахстан.

Новый стимул углублению казахстанско-турецкого инвестиционного сотрудничества придал государственный визит Президента Республики Казахстан Касым-Жомарта Токаева в Турецкую Республику, в ходе которого Глава государства принял участие во встрече с крупными турецкими инвесторами с общим состоянием в 95 млрд. долл. и провел двусторонние встречи с 5-ю ведущими турецкими группами, такими как «Koc Holding», «Yildirim Holding», «TAV Havalimanları Holding», «Goknur Gida» и «Sembol», где были обсуждены вопросы по реализации конкретных проектов.

По итогам госвизита Президента Казахстана в Турцию были подписаны 20 соглашений на сумму 1,4 млрд. долл., в результате чего в настоящее время начата реализация ряда приоритетных проектов по производству желатина, кальцинированной соды, сэндвич-панелей, переработки сельскохозяйственных культур, строительства логистического центра, по проведению геологоразведочных работ.

Уверен, что данные проекты внесут существенный вклад в дальнейшее укрепление казахстанско-турецкого братского стратегического сотрудничества.

За 9 месяцев 2022 года товарооборот составил 4,6 млрд. долл. США (рост на 59% по сравнению с аналогичным периодом 2021 года), экспорт - 3,6 млрд. долл. США (рост на 71%), импорт - 1,1 млрд. долл. США (рост на 28%).

Как отметил Глава государства, выступая на 4-м заседании Совета стратегического сотрудничества высокого уровня в рамках визита Президента Турецкой Республики в Казахстан: «Наша цель – довести взаимный торговый оборот до 10 млрд долларов. За последние 15 лет Анкара инвестировала в Казахстан 4,35 млрд долларов. А наша страна вложила в Турцию 1,13 млрд долларов. Турция входит в топ-10 крупнейших инвесторов Казахстана. В целом транзитно-транспортные связи играют важную роль в наращивании потенциала двусторонней торговли. Мы призываем развивать Транскаспийский коридор для сокращения расходов на перевозки и сроков доставки. На сегодняшней встрече мы обсуждали этот вопрос и пришли к общему мнению. В июне этого года в Баку состоялась встреча в трехстороннем формате. Мы намерены продолжить эту традицию. Предлагаем провести следующую встречу в Актау».

Создание Организацией Тюркских государств (ОТГ) Инвестфонда также придаст новый импульс развитию многосторонних отношений.

В целях реализации инициативы Президента Казахстана об увеличении товарооборота, а также развитии инвестиционных и торгово-экономических возможностей Туркестана была разработана концепция создания специальной экономической зоны «TURAN», объединяющей тюркские страны в регионе. Исходя из особых условий, специальная экономическая зона должна стать территорией ускоренного развития и динамичного роста экономики.

В рамках этого проекта на территории СЭЗ планируется открытие производств, совместных предприятий с участием тюркских государств. СЭЗ «TURAN» предусматривает создание промышленно-производственного кластера, включающего переработку сельхозпродукции, машиностроение, производство электрооборудования, туристский и образовательный кластеры, а также установление взаимовыгодных торговых отношений.

Локомотивом развития казахстанско-турецкого многогранного сотрудничества и новым драйвером экономического взаимодействия является инвестиционное партнерство.

По итогам 2021 года Турция стала 9 самым крупным инвестором в экономику Казахстана после Нидерландов, США, Швейцарии, Китая, России, Великобритании, Бельгии и Кореи.

Вместе с тем, Турция заняла третью позицию

gerçekleştirdikleri ziyaretler kanıtlıyor.

Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Kassym-Jomart Tokayev'in Türkiye Cumhuriyeti'ne yaptığı devlet ziyareti Kazak-Türk yatırım işbirliğinin derinleşmesine yeni bir ivme kazandırdı. Cumhurbaşkanı toplam serveti 95 milyar dolar olan büyük Türk yatırımcılarla toplantıya katıldı ve Koç Holding, Yıldırım Holding, TAV Havalimanları Holding, Göknur Gıda ve Sembol gibi Türkiye'nin önde gelen 5 grubu ile somut projelerin hayata geçirilmesine ilişkin konuların ele alındığı ikili görüşmeler gerçekleştirdi.

Kazakistan Cumhurbaşkanı'nın Türkiye'ye gerçekleştirdiği devlet ziyareti sonucu 1,4 milyar dolarlık 20 anlaşma imzalanarak, akabinde jelatin, soda külü, sandviç panel üretimi, tarımsal ürünlerin işlenmesi, lojistik merkezi inşaatı, jeolojik keşif çalışmaları gibi bir dizi öncelikli projenin uygulanmasına geçildi.

Bu projelerin Kazak-Türk kardeş stratejik işbirliğinin daha da güçlenmesine önemli katkı sağlayacağına inanıyorum.

2022 yılının ilk 9 ayında karşılıklı ticaret hacmi 2021 yılının aynı dönemine nazaran %59'luk artışla 4,6 milyar, ihracat %71'lik artışla 3,6 milyar, ithalat %28'lik artışla 1,1 milyar doları oluşturdu.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın Kazakistan'a ziyareti sırasında düzenlenen Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin 4. Toplantısında konuşan Devlet Başkanımızın belirttiği gibi, "Hedefimiz, karşılıklı ticareti 10 milyar dolara çıkarmak. Ankara son 15 yılda Kazakistan'a 4,35 milyar dolar yatırım yaptı. Ülkemiz ise Türkiye'ye 1,13 milyar dolar yatırım yaptı. Türkiye, Kazakistan'ın en büyük 10 yatırımcısı arasında yer alıyor. Genel olarak, transit ve ulaşım bağlantıları, ikili ticaret potansiyelinin arttırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Nakliye maliyetlerini ve teslimat sürelerini azaltmak için Trans-Hazar Koridorunu geliştirme çağrısında bulunuyoruz. Bugünkü toplantıda bu konuyu tartıştık ve ortak görüşe vardık. Bu yılın Haziran ayında Bakü'de üçlü formatta bir toplantı yapıldı. Bu geleneği sürdürme niyetindeyiz. Bir sonraki toplantıyı Aktau'da yapmayı teklif ediyoruz."

Türk Devletleri Teşkilatı tarafından Yatırım Fonu'nun oluşturulması da çok taraflı ilişkilerin gelişmesine yeni bir ivme kazandıracaktır.

Kazakistan Cumhurbaşkanı'nın ticareti arttırma inisiyatifini hayata geçirmek, Türkistan'da yatırım ve ticari-ekonomik fırsatlarını geliştirmek amacıyla bölgedeki Türk ülkelerini birleştiren özel bir ekonomik bölge "TURAN"ın kurulmasına ilişkin konsept geliştirildi. Özel ekonomik bölge, ekonominin hızla geliştiği ve dinamik bir şekilde büyüdüğü bölge haline gelecektir.

Bu proje çerçevesinde özel ekonomik bölgede Türk devletlerinin katılımıyla ortak işletmelerin kurulması planlanmaktadır. "TURAN" bölgesinde tarım ürünlerinin işlenmesi, makine mühendisliği, elektrikli ekipman üretimi dahil sanayi üretim kümesinin ve turizm ve eğitim kümelerinin yanı sıra karşılıklı menfaatler getirecek ticari ilişkilerin kurulması planlanmaktadır.

Yatırım ortaklığı, Kazak-Türk çok yönlü işbirliğinin gelişmesinin ve ekonomik etkileşimin yeni itici gücüdür.

2021 yılı sonuçlarına göre Türkiye Hollanda, ABD, İsviçre, Çin, Rusya, İngiltere, Belçika ve Güney Kore'den sonra Kazak ekonomisine en çok yatırım yapan 9'uncu ülke oldu.

Aynı zamanda Türkiye, 2021 yılında 2020 yılına kıyasla doğrudan yatırım artış hızı (%) açısından Çin ve ABD'den sonra üçüncü sırada yer aldı.

Söylediklerimin teyidi olarak şu istatistikleri de örnek verebiliriz. 2005-2010 yıllarında Kazakistan'a çekilen Türk yatırımlarının yıllık ortalama hacmi 159,3 milyon dolar iken, 2011-2016 döneminde bu rakam 216,8 milyon dolara, 2017-2021 yıllarında ise 399 milyon dolara yükseldi, yani son on yılda iki katından fazla artış oldu.

после Китая и США по темпам роста (%) прямых инвестиций по итогам 2021 года по сравнению с 2020 годом.

В подтверждение наших слов приведем в пример еще одну статистику. Если среднегодовой объем привлеченных турецких инвестиций в Казахстан за период 2005-2010 годов составлял 159,3 млн. долл., то данный показатель за период 2011-2016 годов увеличился до 216,8 млн. долл., а по итогам 2017-2021 годов составил 399 млн. долл., т.е. увеличившись более, чем в два раза за последнее десятилетие.

Данный показатель был достигнут в результате предпринимаемых МИДом своевременных и оперативных мер. Так, за последние пять с половиной лет с турецкими компаниями проведены порядка 1 800 встреч и переговоров, по итогам которых 143 потенциальных инвесторов посетили Казахстан. Как результат этой работы, за указанный период с участием турецких инвесторов были реализованы 32 инвестиционных проекта.

Среди этих проектов - производство резинотехнических изделий, оконно-дверных фурнитур, гигиенических средств и детских подгузников, носочно-чулочная продукция, медицинский центр и другие важные инициативы.

До конца этого года мы ожидаем ввод в эксплуатацию в среднем пяти новых проектов по производству индустриальных и медицинских респираторов, алюминиевых и пластиковых профилей, медицинской и офисной мебели, сборных модульных конструкций в г.Астана, радиологического центра в Жамбылской области.

Справочно:

Валовый приток иностранных прямых инвестиций из Турции в Республику Казахстан:

В первом полугодии 2022 года привлечено ПИИ на сумму 240,3 млн. долл. США (снижение на 37% в сравнении с 1 полугодием 2021 года, 380.3 млн. долл. США).

В 2021 году привлечено ПИИ на сумму 679,5 млн. долл. США (рост на 87% в сравнении с 2020 годом, 363,5 млн. долл. США)

С 2005 года по 1 полугодие 2022 года привлечено инвестиций на сумму 4,5 млрд. долл. США.

По предприятиям на 1 ноября 2022 года:

С участием турецкого капитала – зарегистрировано 5026, действующие 3535.

С совместной формой собственности - зарегистрировано 794, действующие 467.

Итого: зарегистрировано- 5820, действующие - 4002.

Bu göstergeye Dışişleri Bakanlığı tarafından zamanında ve hızlı alınan önlemler sayesinde ulaşıldı. Böylece son beş buçuk yılda Türk firmaları ile yaklaşık 1.800 görüşme gerçekleştirilmiş ve bunun akabinde 143 potansiyel yatırımcı Kazakistan'ı ziyaret etmiştir. Bu çalışma sonucunda belirtilen dönemde Türk yatırımcıların katılımıyla 32 yatırım projesi hayata geçirilmiştir.

Bahse konu olan projeler arasında kauçuk ürünleri, pencere ve kapı fitingleri, hijyen ürünleri ve bebek bezi üretimi, çorap, tıp merkezi ve diğer önemli girişimler yer alıyor.

Bu yılın sonuna kadar, Astana'da endüstriyel ve tıbbi solunum cihazları, alüminyum ve plastik profiller, tıbbi ve ofis mobilyaları, prefabrike modüler yapıların üretimi ve Jambıl eyaletinde radyoloji merkezine ilişkin toplam beş yeni projenin devreye alınması bekleniyor.

Bilgi için:

Türkiye'den Kazakistan'a doğrudan yabancı yatırımların brüt hacmi:

2022'nin ilk yarısında 240,3 milyon dolar tutarında yatırım çekildi (2021'in ilk yarısında 380,3 milyon dolar, %37'lik düşüş).

2021 yılında 679,5 milyon dolarlık yatırım çekildi (2020 yılında 363,5 milyon dolar, %87'lik artış)

2005 yılından itibaren 2022'nin 1. yarısının sonuna kadar 4,5 milyar dolar tutarında yatırım çekildi.

1 Kasım 2022 tarihi itibariyle işletme sayısı:

Türk sermayesiyle kurulan - kayıtlı 5 026, faal 3 535

Ortaklık şeklinde kurulan - kayıtlı 794, faal 467

Toplam: kayıtlı - 5820, faal - 4002

ESPERANZA GROUP
ЗА РАЗВИТИЕ НАШЕЙ СТРАНЫ

Казахстан- это огромный потенциал для развития бизнеса, для строения индустриальной экономики.

ESPERANZA GROUP укрепляет веру в будущее Казахстана, поддерживает отечественного производителя!

"Hoffman Aluminium", "Almaty Production", "Сапа Курылыс" - более 100 реализованных и успешных проектов по Казахстану и Европе. "РЦ Esperanza", "РЦ Gogol", "Marakanda" - 20 лет опыта в ресторанном бизнесе.

Мы за идею создания нового Казахстана. Разные взгляды но единая нация. В единстве наша сила!

050004, Республика Казахстан, г. Алматы,
пр. Сейфуллина, 481
тел.: +7 727 299 66 99
моб.:+7 701 101 1441 - ОЗЕЛ Мустафа

hoffmann aluminium

Almaty Production Construction & Investment

СТРОИТЕЛЬНАЯ КОМПАНИЯ Сапа Курылыс 2007

MODERN ESPERANZA

GOGOL

Маракаnда

ESPERANZA GROUP
FOR THE DEVELOPMENT OUR COUNTRY

ESPERANZA GROUP FOR THE DEVELOPMENT OF OUR COUNTRY

Kazakhstan has a huge potential for business development, for building an industrial economy.

ESPERANZA GROUP strengthens faith in the future of Kazakhstan, supports domestic producers!

"Hoffman Aluminum", "Almaty Production", "Sapa Kurylys" - more than 100 implementedand successful projects in Kazakhstan and Europa.

20 years experience in the restaurant business. "IC Esperanza", "IC Gogol", "IC Marakanda".

We are for the idea of creating The New Kazakhstan. Solidarity is our strength!

050004, Republic of Kazakhstan, Almaty
Seifullina Ave., 481
tel.: +7 727 299 66 99
mob.:+7 701 101 1441 - OZEL Mustafa

ALARKO HOLDİNG A.Ş.

Иззет Гарих
Председатель Правления
«Аларко Холдинг»

İzzet Garih
Alarko Holding
Yönetim Kurulu Başkanı

Alarko Holding'in tarihçesini kısaca anlatır mısınız? Faaliyetleri hangi alanları kapsıyor?

1954 yılında, İshak Alaton ve Üzeyir Garih tarafından kurulan ve 1973 yılında holdingleşen Alarko; 1974 yılında halka açıldı. Bugün, **70** yıla yaklaşan köklü geçmişi, **6** farklı faaliyet alanı, **7** bin kişiyi aşan çalışanı ile Türkiye'nin önde gelen kuruluşlarından birisi.

Alarko Holding olarak; yarattığımız lider markalar, farklı alanlardaki tecrübe ve bilgi birikimimiz, yüksek teknolojiye sahip AR-GE yatırımlarımız, üretim kapasitemiz, ulusal satış ağımız, uluslararası projelerimiz ve global rekabet hedefimizle Türk ekonomisinin en güçlü firmaları arasında yer alıyoruz. Kuruluşumuzdan itibaren kurumsal etik değerlerimizde ödün vermeden, tüm ürün ve hizmetlerimizde uyguladığımız üstün kalite ilkemiz ve insana yatırım politikalarımız ile faaliyetlerimizi sürdürüyoruz.

Taahhüt Grubumuz, yurt içinde ve yurt dışında kamu-özel sektör ortaklığında, yap-işlet-devret modeli projeler ve anahtar teslimi projeler ile ulusal ve uluslararası faaliyetlerini başarı ile gerçekleştiriyor. Bu grubumuz; başta rafineri, kimya ve petrokimya tesisleri, boru hatları, havalimanları, demiryolları, metro, hafif raylı sistemler, sinyalizasyon sistemleri, karayolları, otoyollar, tüneller, köprüler, konut projeleri, enerji tesisleri, endüstriyel tesisler, su ve atıksu tesisleri olmak üzere sektörün öncü projelerini hayata geçiriyor.

Alarko Taahhüt Grubu olarak deneyime, uzmanlığa, yeteneğe, kaliteye ve güvenilirliğe özel önem veriyoruz, tüm faaliyetlerimizde dış ve iç müşteri memnuniyetini sağlamak temel hedefiyle çalışıyoruz. Önceliklerimiz ise zaman, kalite ve maliyet odaklı proje planlaması ve proje yönetimi.

Alarko Taahhüt Grubu olarak, hedeflerimize ulaşmak için mevcut en ileri teknolojiyi uyguluyoruz. Faaliyetlerimizde şeffaflık, hesap verebilirlik ve disiplini temel prensipleri olarak belirleyen Grubumuz, her faaliyetinde hava, su, toprak ve gürültü kirliliğini engelleyecek tedbirleri almayı da çok önemsiyor

Çalışanlarımız ile karşılıklı güven ve saygı içinde, her kademede takım çalışması yapılması ve takımın başarısının esas alınması en önemli politikamız. Grubumuz, iş sağlığı ve güvenliğini kurumsal bir değer ve temel bir insan hakkı olarak ele alıyor ve tüm faaliyetlerinde sağlık ve güvenliğin korunmasına önem veriyor.

Uluslararası arenadaki ve ülkemizdeki enerji tüketimi artışını dikkate alarak yatırımlarına hızlı bir şekilde devam eden Enerji Grubumuz ise; enerji üretimi ve enerji dağıtımı yanında enerji ticaret faaliyetlerini de sürdürüyor. Yüzölçümü olarak Türkiye'nin yaklaşık %10'una tekabül eden bir alanda elektrik dağıtım hizmeti veren Grubumuz,

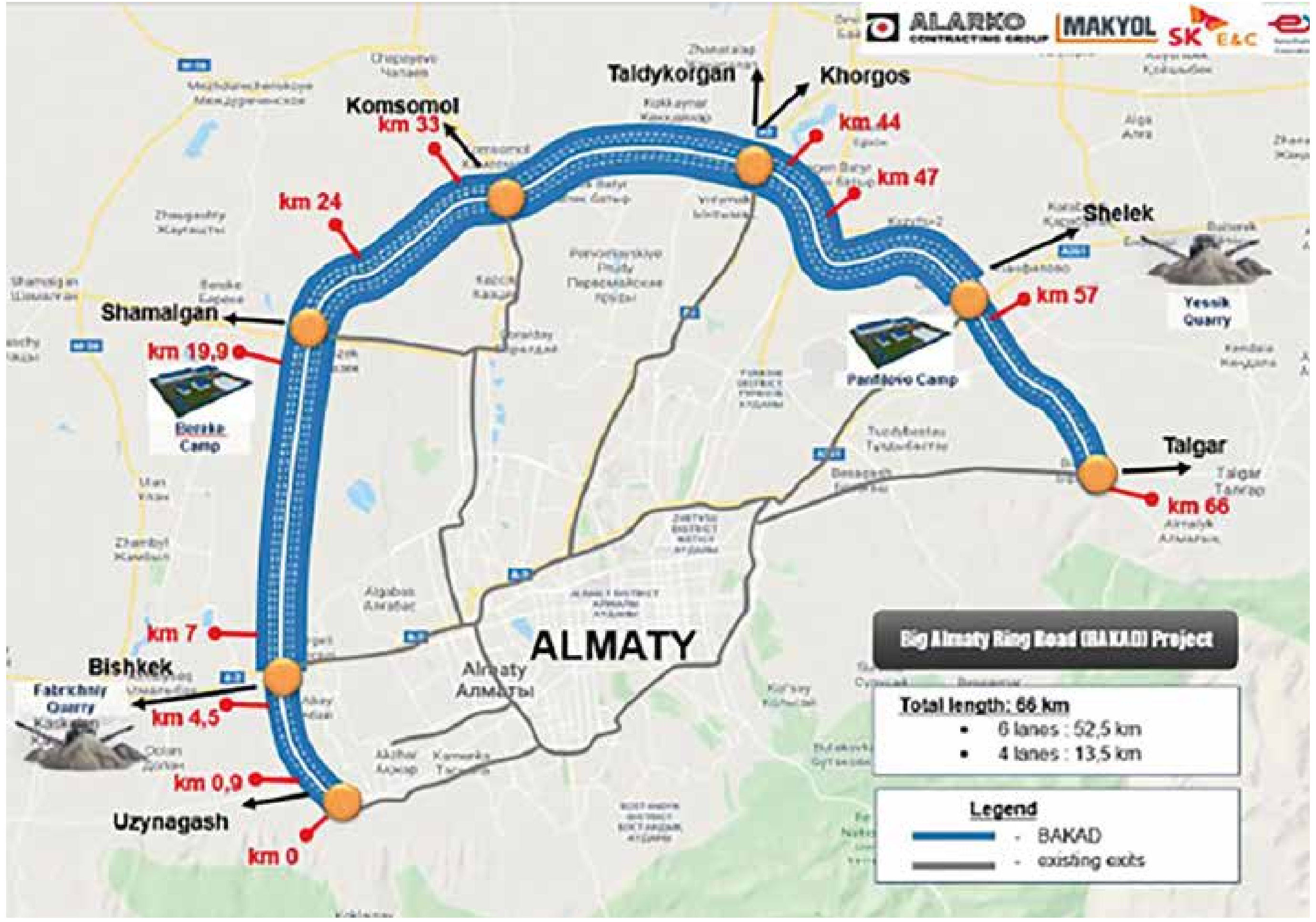

işletmede bulunan hidroelektrik, doğalgaz ve termik santral projeleri yanında, Türkiye'nin ilk fotovoltaik (PV) güneş enerjisi santralini de gerçekleştirdi.

Isıtma, havalandırma, klima ve pompa üretimi, satışı ve satış sonrası hizmetleri ile Sanayi ve Ticaret Grubumuz, istikrarlı ve başarılı bir şekilde büyümesini sürdürüyor. Alarko Sanayi ve Ticaret Grubu'nun 1998 yılında klima alanında dünyanın lider firmalarından Amerikalı Carrier şirketi ile kurduğu stratejik ortaklık, Alarko Carrier'ı doğurdu ve bu gelişme tüm gruba ivme kazandırdı.

Turizm Grubumuz, 20 yılı aşan know-how'ı ile uluslararası alanda hızla büyüyen "leisure" sektörünün Türkiye'deki ilk temsilcisi durumunda. Bünyesindeki Hillside Beach Club, Hillside City Club, Cinecity Sinemaları ve Sanda Spa işletmeleri ile her zaman "rekabet üstü" olmayı hedefliyor.

50 yılı aşkın tecrübe ve bilgi birikimiyle geliştirdiği tüm projelerde fark yaratan Arazi Geliştirme Grubumuz ise, 2000'li yılların en prestijli markalarından Alkent'i yarattı.

Alarko Holding olarak bütün faaliyet alanlarımızdaki global ölçekli projelerimizle Türkiye'ye değer katmaya devam ediyoruz.

Holding Kazakistan pazarına ne zaman girdi? Neden Kazakistan?

Türkiye, **16 Aralık 1991** tarihinde bağımsızlığını ilan eden Kazakistan'ı aynı gün tanıyan ilk ülke idi.

Biz de Alarko olarak bir yıl sonra **1992** yılında Taahhüt Grubuyla Kazakistan pazarında iş geliştirme faaliyetlerimize başladık. Taahhüt Grubumuz 1993 senesinde "**Chezkazgan Hospital Complex**" projesinin yapımı için **32 Mio USD**'lik sözleşme imzaladı ve bugüne kadar da kesintisiz 29 senedir Kazakistan'da faaliyetlerimizi sürdürüyoruz.

Bu süre içinde toplamda **2** milyar USD tutarında **18** adet projenin yapımını gerçekleştirdik ve bu projelerin tamamı için iş gücü olarak **47** milyon adam/saat harcadık.

Kazakistan'ı bir faaliyet alanı olarak seçmemizin birçok nedeni var. Öncelikle Kazakistan'ın, zengin doğal kaynakları ile diğer Türk Cumhuriyetleri içerisinde en stratejik ve kalkınma perspektifine sahip olan ülke olduğunu düşünüyoruz. Bağımsızlığından bu yana iç ve dış ticaretin liberalleşmesi, küçük firmaların özelleştirilmesi, fiyat ve faiz oranları konularıyla, başta enerji sektörü olmak üzere doğrudan yabancı sermaye yatırımları konusundaki köklü bir liberalleşme ve dışa açık kalkınma hareketi gerçekleşti.

Türkiye ile Kazakistan arasında, ekonomik ve tica-

ri ilişkilerin hukuki altyapısını oluşturan 100'e yakın iş birliği, anlaşma ve protokol imzalandı. Kazakistan sağlamış olduğu birçok avantaj ile Türk iş adamları tarafından, yatırım ve ticari faaliyette bulunma ve taahhüt sektörü açısından özellikle tercih edilen bir ülke oldu.

BAKAD projesinden bahseder misiniz?

En büyük küresel altyapı projeleri arasında yer alan Batı Avrupa–Batı Çin Uluslararası Transit Koridoru'nun bir parçası olan Kazakistan, Güney Doğu Asya'yı Avrupa ve Orta Doğu'ya bağlayan Büyük İpek Yolu'nun bir kavşak noktası olarak birleştirici bir rol oynuyor.

Almatı Bölgesi'nin Karasai, İli ve Talgar ilçelerinden geçecek olan ve **66** km uzunluğa sahip Büyük Almatı Çevre Yolu (**BAKAD**) Projesi, Kazakistan'da ve tüm Orta Asya'da uygulanan ilk kamu-özel ortaklığı projesi ve aynı zamanda Kazakistan›da petrol ve gaz sektörü dışında özel olarak finanse edilen ilk önemli proje.

BAKAD projesinin temel amacı, İpek Yolu olarak bilinen "Khorgos-Almatı-Bişkek-Taraz-Çimkent-Taşkent" ve "Almatı-Karaganda-Astana-" uluslararası koridorlarının kesiştiği noktada bir çevre yolu oluşturmak. Proje Almatı'dan geçen transit trafiğin önemli bir bölümünü yeniden yönlendirecek ve ayrıca şehir ve banliyö bölgelerindeki çevresel durumu iyileştirecek.

İlgili İmtiyaz Sözleşmesi, Yatırım ve Kalkınma Bakanlığı (mevcut Sanayi ve Altyapı Geliştirme Bakanlığı) tarafından temsil edilen Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti ve İmtiyaz Sahibi sıfatıyla Türk-Kore Konsorsiyumu – Alsim Alarko Sanayi Tesisleri ve Ticaret A.Ş. tarafından kurulmuş BAKAD Yatırım ve İşletme LLP. (Alsim Alarko), SK ecoplant Co. Ltd. (SK), Makyol İnşaat Sanayi Turizm ve Ticaret A.Ş. (Makyol) ve Korea Expressway Corporation (KEC) – arasında imzalandı.

Proje, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), İslam Kalkınma Bankası (IsDB) ve Avrasya Kalkınma Bankası olmak üzere 3 uluslararası finans kuruluşunun katılımıyla finanse ediliyor. Proje şu anda mali kapanıştan sonra **50** aylık bir inşaat dönemi ve ardından **15** yıl **10** aylık bir işletme süresi ile yürütülecek.

İnşaat aşaması, **Alsim Alarko**, **SK Ecoplant** ve **Makyol**'un Kazakistan'daki şubeleri tarafından temsil edilen Taahhüt Konsorsiyumu tarafından **11 Nisan 2019** tarihinde imzalanan 'anahtar teslim' Mühendislik-Tedarik-İnşaat Sözleşmesi (**EPC Sözleşmesi**) kapsamında yürütülüyor.

Toplam 11 lottan (9 lot yollar, 1 ITPS ve 1 Yol Bakım Binası) oluşan yolun uzunluğu **66** km. 14,5 km'lik kısmı 4 şerit, 51,5 km'lik kısmı ise 6 şerit olarak tasarlandı. Ana yol gövdesi, bağlantı yolları, köprüler ve viyadüklerin üst kaplaması asfalt olacak. Yol üzerinde toplam 40 adet yapı arasında 6 kavşak, 7 üst geçit, 7 alt geçit, 1 demir yolu alt geçidi, 19 köprü ve 1 adet istinat duvarı (1,526 mt) bulunuyor. Toplam üst geçit, alt geçit ve köprü uzunluğu 2,917 metre, menfez sayısı 110 adet olmak üzere uzunluğu 4,941 metre. Köprü işleri kapsamında toplam 1,428 adet fore kazık ve 4,178 adet çakma kazık uygulaması yapılacak.

Proje kapsamında kazı ve dolgu dahil 22,43 milyon m3 toprak işi, 2,5 milyon ton soğuk karışım, 1,4 milyon ton sıcak karışım uygulaması yapılacak, köprü, sanat yapıları ve Yol Kontrol Merkezi binası yapımında 184 bin m3 beton kullanılacak. Proje kapsamında kırılacak olan agrega miktarı 5,3 milyon ton (1,8 milyon ton kum çakıl karışımı ve 3,4 milyon ton kırma taş) olarak planlandı. Ayrıca, kavşaklarda aydınlatma işleri, Çevre düzenleme işleri kapsamında ise 324 bin m² alana Hydroseeding uygulaması yapılacak. 54 bin adet ağaç dikeceğiz ve yerleşim yerleri

güzergâhında toplam 14,2 km ses bariyeri ve yol güzergâhı boyunca canlı girişini engellemek için 132 km tel çit montajı yapacağız.

Proje kapsamında kurulacak olan 1 adet idare binası ve bakım tesisleri, Akıllı Geçiş ve Ödeme Sistemi (ITPS 'Intelligent Transport and Payment System') 12 adet ücretli serbest geçiş (Free Flow System) noktası, 24 adet dinamik bilgilendirme paneli, 32 adet kapalı devre kamera / araç tespit sistemi, 30 adet trafik sensörü, 32 adet hareket halinde ağırlık ölçüm sistemi, 2 adet meteoroloji istasyonu, 1 adet çağrı merkezi, otomatik plaka tanıma sistemi ve yol durumu bilgilendirme sistemlerini ve 80 km fiber kablolama işini içerecek.

BAKAD yol işletme ve bakım hizmetlerini içeren işletme aşaması ise Alsim Alarko, SK Ecoplant, Makyol ve KEC'nin kurmuş olduğu BARR Operation and Maintenance LLP isimli ortaklığımızca gerçekleştirilecek.

Şu anda 50 aylık yapım süresini 30 aya indirerek **BAKAD** projesini **2023** yılının ilk yarısında işletmeye açma hedefimiz çerçevesinde ekiplerimiz gece gündüz demeden var gücüyle çalışmalarını sürdürüyor. Bu yoğun çabanın sonunda inşaat işleri %**80** mertebesinde tamamlanmış durumda.

Alarko Şirketler Topluluğu'nun Kazakistan ile ilgili planlarını paylaşır mısınız?

Önümüzdeki dönemlerde de Kazakistan'da, özellikle belli büyüklüğün üstündeki Karayolu, Demiryolu, Metro, LRT, Havaalanı, İçme Suyu ve Atık Su Arıtma Tesisleri, Çöp Öğütme ve Yakma Tesisleri, Petrol ve Gaz Boru Hatları beraberinde Turizm, Enerji, Endüstriyel Tesislerin yapımı ile ilgili **EPC** ve **PPP** gibi projelere ilgi duyuyoruz.

Kazakistan'ın tamamında bölge gözetmeksizin Kazak Devleti'nin ihtiyaç duyduğu PPP Projeler başta olmak üzere tüm inşai faaliyetler de Alarko olarak ilgi alanımızda.

TÜKİB'in faaliyetleri ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Temennileriniz nelerdir?

Türk-Kazak İş İnsanları Birliği'ni kuruluşunun 5. **yılını geride bırakmış olması sebebi ile kutluyorum. 2016** yılında **hayata** geçmiş bu birliğin **sağ**lam prensipler, doğru seçilmiş hedefler ve iş dünyasının reel ihtiyaçlarına göre oluşturulmuş misyonu ile her yıl güçlenerek yoluna devam etmesi beni son derece mutlu ediyor.

Özenle oluşturulmuş yapısı, **yö**netim kademeleri ve üyeleri sayesinde Kazak Türk iş insanlarının ticari faaliyetlerindeki sorunları ve başarılarını yakından takip etmeleri ve temsil yeteneklerinin yükselmesi son derece umut verici. Kuruluşundan bugüne geçen kısa sürede Kazak ve Türk makamlarından gördüğü önem ve kabulün de bu olumlu gelişimin nihai sonucu olduğunu düşünüyorum.

Çağın hızlı değişen şartlarına uyum gösterme çabası ile bu sene yürürlüğe konan yeni tüzük TUKİB'in dinamik ve kendini yenileyen yapısının göstergesi. Dünyanın tamamında değişen ticari prensipler şirketlerin yapı ve çalışma şartlarını değiştirdiği gibi doğaldır ki ticari faaliyet birlikleri de değişecek. TUKİB bu değişimin dışında kalmadı, tam aksine yapısını yenileyerek yoluna devam ediyor. Birliğin, katılımcı yönetim, **ço**ğulcu karar alma mekanizması ve gerek **üyeleri** gerekse dışarıdaki iş insanları ile kurduğu ilişkiler sayesinde kendini yenilemeye devam ederek, Kazakistan'daki T**ü**rk-Kazak **iş** insanlarının faaliyetlerindeki yol göstericiliğinin, birleştirici rolünün ve iş dünyasında yarattığı olumlu katkılar**ının giderek büyü**yeceğine inan**ıyorum.**

European Bank
for Reconstruction and Development

Хусейн Озхан, *Директор, Глава по Казахстану*
Hüseyin Özhan, *Director - Head of Kazakhstan*

ПЛАНЫ КАЗАХСТАНА ПО ДЕКАРБОНИЗАЦИИ И ВКЛАД ЕБРР

Девятую по величине страну мира сложно назвать зеленой, и это не из-за безлесных степей, раскинувшихся от побережья Каспийского моря до Тянь-Шанских гор. Семьдесят процентов электроэнергии в Казахстане по-прежнему вырабатывается на угольных электростанциях советской эры. Угольная зола, токсичные остатки угля, сжигаемого на этих электростанциях, содержит свинец, мышьяк, ртуть, кадмий и многие другие элементы, оказывающие вредное воздействие на человека и окружающую среду. Ситуацию усугубляют изношенные электросети (физический износ национальной и распределительных сетей составляет 60%), что, в свою очередь, требует более высоких объемов производимой электроэнергии для удовлетворения растущего спроса. С населением всего лишь в 20 миллионов человек Казахстан занимает шестое место в мире по выбросам парниковых газов среди стран, где проводит операции ЕБРР (Европейский банк реконструкции и развития), и 27 место на планете. На Алматы, крупнейший город страны, оказывает влияние отсутствие ветра, который может рассеивать вредные выбросы; концентрация твердых частиц в атмосфере города (PM) в 17 раз превышает норму, установленную Всемирной организацией здравоохранения. 24 % взрослого населения и почти 60% детей мегаполиса страдают от хронических легочных заболеваний, таких как астма и бронхит. Эта цифра в три раза превышает показатель крупных городов Центральной Азии и в шесть раз выше, чем в ЕС. По данным Министерства здравоохранения, на респираторные заболевания приходится почти треть всех заболеваний в Казахстане, а увеличивающийся уровень загрязнения может быть простой корреляцией.

Однако, не все так мрачно и печально. Казахстан, являясь подписантом Парижского соглашения, привержен обязательствам по достижению углеродной нейтральности сектора энергетики к 2060 г., став первой из стран Центральной Азии, сделавшей это и установившей тенденцию для остального региона. Обязательства, принятые Президентом Токаевым, не остаются на бумаге: власти принимают соответствующие меры по их реализации. Последней и самой заметной инициативой является принятие Долгосрочной стратегии декарбонизации (ДСД), которая, как ожидается, будет подписана Президентом Токаевым к концу 2022 г. (согласно заявлению, сделанному Премьер-министром Смаиловым на недавней COP27, Конференции ООН по изменению климата 2022 г.).

ЕБРР, будучи бесспорным лидером среди международного сообщества по поддержке страны на ее «зеленом» пути, в значительной степени участвовал в укреплении ДСД, чтобы достичь ее максимального соответствия Парижскому соглашению. В действительности, ЕБРР в течение долгого времени продвигал зеленую экономику в странах ведения своих операций. В 2006 году была запущена Инициатива устойчивой энергетики Банка - задолго до того, как понятие устойчивости стало тенденцией. При принятии инвестиционных решений ЕБРР руководствуется своей приверженностью соотносить всю свою деятельность с Парижским соглашением, начиная с 2023 г., в рамках подхода ЕБРР Перехода к зеленой экономике. Банк не остановился на этом и сделал еще один шаг, объявив о своих обязательствах к 2025 г. инвестировать как минимум 50% в «зеленые» проекты.

Неудивительно, что ЕБРР сыграл важную роль в создании сектора возобновляемой энергии в Казахстане. И не нужно гадать, какой финансовый институт первым инвестировал в ВИЭ в стране. В рамках двух Программ по возобновляемым источникам энергии в Казахстане наш банк инвестировал примерно 600 миллионов долларов США в проекты возобновляемой энергии с установленной мощностью 800 МВ (примерно 40% от установленной мощности в секторе ВИЭ) с 2015 года.

Реализуя инвестиционные проекты, ЕБРР несет широкие обязательства в области многовекторной политики на уровне страны, секторов и городов, предлагая всеобъемлющий подход к осуществлению

KAZAKHSTAN'S DECARBONISATION PLANS AND THE EBRD INPUT

The world's ninth largest country by territory can hardly be described as green and this is not because of treeless steppes stretching from the shores of the Caspian Sea to the Tyan Shan Mountains. 70 per cent of Kazakhstan's electricity is still generated by Soviet-era coal fired power plants. Coal ash, the toxic remains of coal burning in these power plants, contains lead, arsenic, mercury, cadmium and many other elements harmful for human beings and the environment. What makes the situation worse, is the state electricity lines (wear and tear of the national grid and distribution lines reaches up to 60 per cent), which in its turn requires greater volumes of generated electricity to keep up with the growing demand. With the population of only 20 million people Kazakhstan is the sixth largest greenhouse gas emitter among the economies, where the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) operates and the 27th largest one in the world. The country's largest city Almaty is affected by the lack of wind, which can disperse harmful emissions, and the concentration of atmospheric particulate matter (PM) in its air is 17 times higher the World Health Organisation norm. 24 per cent of adults and almost 60 per cent of children of the megapolis suffer from chronic pulmonary diseases such as asthma and bronchitis. This figure is three times higher than in large cities across Central Asia and 6 times higher than in the EU. According to the Health Ministry data, country-wide respiratory diseases account for almost one third of all illnesses in Kazakhstan and growing pollution levels might be a mere correlation.

That said, it is not all doom and gloom. Kazakhstan, a signatory of the Paris Agreement, is committed to reaching carbon neutrality of its power sector by 2060. It was the first Central Asian nation to do and thus set the trend for the rest of the region. The commitment made by President Tokayev is not staying merely on paper, but relevant measures are being implemented by the authorities. The most recent and notable undertaking is the adoption of a Long-term decarbonisation strategy (LTS), which is expected to be signed by Kazakhstani President Tokayev by the end of 2022 (as per announcement made by the Prime Minister Smailov at recent COP27 UN Climate Change Conference 2022).

The EBRD, as an undisputed leader among international community in supporting the country on its green pathway, has been extensively engaged in strengthening of LTS to get it closely aligned with the Paris Agreement.

Indeed, the EBRD has for long been driving green economy forward in its countries of operations. The Bank's Sustainable Energy Initiative was introduced in 2006 - long before sustainability became a trend. In making investment decisions, the EBRD is guided by its own commitment to align all of its activities with the Paris Agreement from early 2023 under the EBRD's Green Economy Transition approach. The Bank did not stop there and went one-step further by declaring the commitment to make at least 50 per cent of new investments "green" by 2025.

No wonder the EBRD was instrumental in establishing the renewable energy sector in Kazakhstan. One does not have to guess which financial institution was first to invest into renewables in the country. In the context of its two Kazakhstan Renewable Frameworks our bank invested around US$ 600 million worth in renewable energy projects and is responsible for the creation of 800 MW installed capacity (about 40 per cent of total renewable capacity) since 2015.

In implementing investment projects, the EBRD brings an extensive multi-pronged policy engagement on country, sector and city levels, offering a holistic approach to Kazakhstan's energy transition. On a country level, the EBRD worked with Kazakhstan authorities to help adopt afore-mentioned LTS. Namely, the EBRD endorsed the inclusion of measures to reach Nationally Determined Contributions (NDC or greenhouse gas emission) targets of

энергетического перехода в Казахстане. На страновом уровне ЕБРР работал с правительством Казахстана, оказывая помощь в принятии вышеупомянутой ДСД. В частности, ЕБРР одобряет включение мер по достижению целей Определяемого на национальном уровне вклада (по выбросам парниковых газов) на уровне 15% (или 25% в случае наличия финансирования от климатических фондов) для ДСД. Такие шаги включают принятие и приверженность Низкоуглеродным путям развития в различных секторах промышленности и продвижение Систем торговли выбросами.

На уровне секторов ЕБРР и ЮСАИД сыграли важную роль в дальнейшем продвижении сектора энергетики по низкоуглеродному пути (НУП), утвержденному Министерством энергетики Республики Казахстан. НУП содержит конкретные шаги по развитию казахстанского энергетического сектора с целью достижения чистых нулевых выбросов.

ЕБРР ведет активную работу с компаниями Казахстана, где поддержку развития в рамках Стратегии энергетического перехода оказывает, к примеру, АО «Самрук-Энерго».

Длинный список побед ЕБРР в поддержке декарбонизации содержит ряд мер по обеспечению энергоэффективности и развитию местного углеродного рынка. ЕБРР оказал помощь Казахстану в создании Системы торговли выбросами (СТВ)

15 per cent (or 25 per cent in case of available financing from climate funds) into LTS. Such steps include the adoption and adherence to Low Carbon Pathways in different industries and advancing of Emission Trading Systems.

On a sector level the EBRD and USAID were instrumental in driving the energy sector Low Carbon Pathway (LCP), which was endorsed by the Ministry of Energy of Kazakhstan, forward. LCP entails specific steps for Kazakhstan's energy sector to reach the net zero target.

The EBRD is actively working with companies in Kazakhstan where e.g. supported development of the Energy Transition Strategy by Samruk-Energy.

A long list of the EBRD's decarbonisation support achievements contains a number of energy efficiency measures and support in the development of the local carbon market. The EBRD helped Kazakhstan establish the Emissions Trading Scheme (ETS) in 2013 – the first country to achieve this feat in the Commonwealth of Independent States (CIS). The EBRD strongly supports a more rigorous National Allocation Plan of carbon quotas and competitive functioning of the ETS, which would further attract foreign investment into

в 2013 году, когда Казахстан стал первой в СНГ страной, добившейся этого успеха. ЕБРР твердо поддерживает более строгий Национальный план распределения квот на выбросы углерода и конкурентное функционирование СТВ, что будет и далее способствовать привлечению иностранных инвестиций в страну. В свете внедрения в ЕС Механизма корректировки границ выбросов углерода, который применяет углеродные налоги на импортируемые продукты, ЕБРР полагает, что местные промышленные игроки и далее будут иметь стимулы к участию в СТВ и проектах по компенсации углеродных выбросов.

Часть усилий ЕБРР направлена оказание поддержки рынку возобновляемой энергии и на продвижение аукционов. В 2021-2022 г.г. ЕБРР работал с Министерством энергетики над внедрением аукционов по ветровым станциям на конкретных объектах для трех проектов ветровой энергии промышленного масштаба. Техническая документация по каждому объекту была подготовлена при поддержке ЕБРР; она помогла привлечь многочисленных инвесторов на недавние аукционы, которые состоялись в ноябре 2022 г. Интенсивная конкуренция позволила установить рекордные тарифы, когда цена на ветровую энергию упала до 12,39 тенге (эквивалент 2,64 цента) за кВт-ч, что почти в два раза ниже даже в номинальном выражении, чем цены на момент запуска ветровых проектов в 2017 г. Возобновляемая энергия становится более доступной по цене для конечных пользователей, что является серьезным переходом от первоначального скептицизма в отношении побочных экономических эффектов к внедрению ВИЭ в регионе, где преобладает уголь.

В то же время, понимая прерывистый характер возобновляемых источников энергии, Банк готов оказать поддержку укреплению энергосистемы, проводя работу с давним партнером - АО «KEGOC». Распределительной части цепочки создания стоимости электроэнергии ЕБРР также оказывает финансовую поддержку, что, в свою очередь, помогает снизить потери и увеличить эффективность.

Недавнееэнаковоефинансирование(транзакция, подписанная 25 ноября) перехода с угля на газ на Алматинской ТЭЦ-2 продемонстрировала, что ЕБРР готов в значительных масштабах оказать поддержку аналогичному переводу выработке электроэнергии на угле. Переход станции с угля на газ не только снизит ежегодные объемы выбросов СО2 на 2,8 млн. тонн, но и окажет мультипликативный эффект в «озеленении» экономики города и страны.

Проект ТЭЦ-2 – это результат интенсивной двухлетней работы – Плана действий «Зеленый

the country. In the light of the introduction of Carbon Border Adjustment Mechanism by the EU, which imposes carbon taxes on imported goods, the EBRD believes that local industrial players will be further incentivised to participate in the ETS and carbon offset projects.

Part of the EBRD's efforts aimed at supporting renewable energy market is concentrated on the promotion of auctions. In 2021-2022, the EBRD worked with the Ministry of Energy on the implementation of site-specific wind auctions for three utility-scale wind power projects. Technical documentation for each site that was prepared with the EBRD's support and helped attract numerous investors to the latest auctions held in November 2022. An intensive competition allowed establishing to record-breaking tariffs with the price for wind energy dropping to 12.39 KZT (equivalent of 2.64 cents) per KWh, which is almost twice lower even in nominal terms than prices at which wind projects commenced back in 2017. Renewables are getting more affordable for end-users – a rigorous shift from the initial scepticism about the economic side effects of introducing renewables in a coal-=dominated region.

At the same time, understanding the intermittency of the renewable energy, the Bank would be ready support strengthening of the grid, working with its long-standing partner – KEGOC. The distribution part of energy value chain is also financially supported by the EBRD which in turn helps reduce losses and increase efficiency.

Recent landmark financing (the transaction signed on November 25th) of Almaty Combined Heat and Power Plant-2's (CHP-2) coal-to-gas conversion demonstrated that the EBRD is ready support similar conversion of the country's coal-based power generation on a substantial scale. W The Coal-to-gas conversion of the plant not only reduces CO2 emissions by 2.8 million tons annually, but also exerts multiplier effect in greening the city and the entire country.

CHP-2 project was a result of extensive efforts under Almaty Green Cities Action Plan of (GCAP) – - a crucial tool that helps the municipality set out its sustainable development vision and strategic objectives, as well as the actions and investments required to address high-priority environmental and gender-related issues.. The EBRD identified projects that Almaty authorities could priori-

город» для Алматы (GCAP) – важнейшего инструмента, который помогает муниципальным властям создать свое видение системного развития и стратегических целей, а также мер и инвестиций, необходимых для решения высокоприоритетных задач, связанных с охраной окружающей среды и гендерным равенством. ЕБРР определил проекты, которые административные органы Алматы смогли приоритизировать для перехода к зеленой энергетике в ключевых секторах, а именно: возобновляемой энергии, электрического городского транспорта и модернизации системы центрального отопления, комплексного управления отходами, управления водными ресурсами и риском стихийных бедствий. В рамках GCAP ЕБРР рекомендовал такие меры на уровне города, как меры по теплоизоляции многоквартирных домов и по улучшению инфраструктуры социального сектора, включая светодиодные системы освещения и т.д., которые, как ожидается, сократят энергопотребление примерно на 30-50% по сравнению с текущими показателями.

25 ноября административные органы Алматы, впервые в Центральной Азии, утвердили план, который будет и далее продвигать город к достижению его целей декарбонизации. В данный момент ЕБРР разрабатывает аналогичные планы действий для городов Оскемен и Семей.

Банк приветствует последовательные меры, предпринимаемые правительством Казахстана для решения широкого спектра вопросов, - от глобального изменения климата до энергоэффективности домашних хозяйств, несмотря на вопросы крайней необходимости. ЕБРР готов мобилизовать свои средства и опыт для оказания помощи Казахстану в дальнейшем продвижении повестки дня декарбонизации и поддержке местных и иностранных инвесторов.

Авторы:
Хусейн Озхан, *Директор, Глава по Казахстану*
Ерлан Рамазанов, *Заместитель директора, региональный руководитель департамента энергетики*
Рустем Турсын, *Аналитик, департамент энергетики*

tise for green energy transition in key sectors: renewable energy, electrical public transport, and modernisation of district heating system, integrated waste management, water and natural disaster risk management. Within the scope of the GCAP the EBRD recommended such city-level measures as the insulation measures for residential buildings and social sector infrastructure, the introduction of LED lighting systems etc.), which are expected to drive energy consumption down by 30-50n per cent from current levels.

Almaty authorities, first in Central Asia, approved the plan on November 25th, which will further advance the city in reaching its decarbonisation goals. Similar action plan is currently being developed by EBRD for the city of Oskemen and Semey.

The Bank appreciates steps that Kazakhstan authorities are taking to address wide-ranging issues from global climate change to energy efficiency of households despite pressing agency issues. The EBRD stands ready to mobilise its funds and expertise to help Kazakhstan further push the decarbonisation agenda and support local and foreign investors.

Written by:
Hüseyin Özhan, *Director - Head of Kazakhstan*
Yerlan Ramazanov, *Associate Director, Energy, Central Asia*
Rustem Tursyn, *Analyst, Energy*

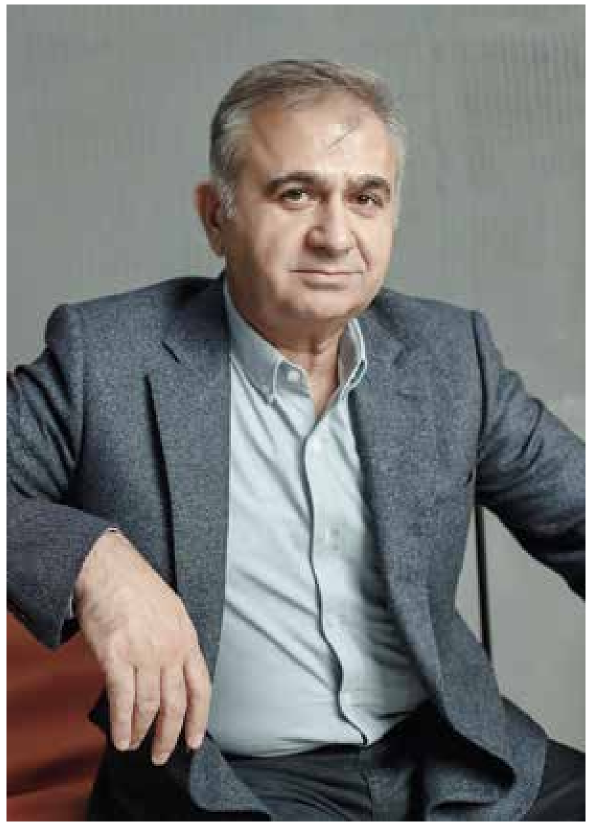

Рамазан Шахин
Основатель FEB Group

Ramazan Şahin
FEB Group'un Kurucusu

febgroup KAZAKHSTAN

Рамазан Шахин родился в Турции, в городе Адыяман в 1966 году. После окончания Адыяманской средней школы Имам Хатипа в 1984 году, он поступил в университет и одновременно начал свою трудовую деятельность, которую с 1994 года продолжил уже в Украине и России. В 1997 году Рамазан Шахин впервые приехал в Казахстан и приступил к своим первым проектам в городе Шымкент.

Рамазан Шахин, начав свою деловую деятельность в Казахстане с создания предприятия по обработке кожи, внес большой вклад в развитие города Шымкент, участвуя в реализации многих проектов, таких, как строительство спортивного комплекса «Ак Арыс» и птицеферм, управление ресторанным бизнесом.

С 2006 по 2010 годы Рамазан Шахин был региональным директором «Taşyapı Construction» в Казахстане, затем, с 2010 по 2011 годы, являлся региональным директором этой компании в странах СНГ. Однако, работая региональным директором «Taşyapı Construction» в странах постсоветского пространства, он не смог оставаться долго вдали от полюбившегося ему города Шымкент, поэтому вернулся туда во главе компании KDSK, которой он владеет и управляет с 2008 года, где начал реализовывать различные проекты дорожного строительства.

В то же время Рамазан Шахин основал в Турции и в Казахстане компании «Feb Yapı» и «Feb Stroy», используя в их наименовании первые буквы имен своих детей: Фатиха, Эмре и Берата. Он развернул свою деятельность в жилищном строительстве, начав с проекта строительства «Стамбул Хаус». Это один из первых проектов строительства наземных объектов «под ключ» в городе Шымкент. После успешной реализации этого проекта Рамазан Шахин незамедлительно приступил к проекту «Стамбул Хаус 2». Стремясь еще больше продвинуться в строительстве наземных объектов для повышения качества строительства жилья, он начал вкладывать различные инвестиции в строительство и смежные со строительным сектором отрасли. Так, было запущено производство пенополистирола, фасадных материалов и пеноблоков в г. Шымкент. Также он основал фабрику по производству мебели из дерева в Турции, в своем родном городе Адыяман, создав бренды Asiamo и Asiadoor. Таким образом, «Feb Group» состоит из различных дочерних компаний, работающих в строительной и смежных с ней отраслях.

Мебельная фабрика в Турции, производственная

Ramazan Şahin 1966 yılı, Adıyaman doğumlu olup, 1984 yılında Adıyaman İmam Hatip Lisesi'ni bitirdikten sonra iş hayatı ile birlikte üniversite hayatını eşzamanlı olarak devam ettirdi. 1994 yılından itibaren Ukrayna-Rusya ticaret hayatını devam ettirirken, 1997 yılından itibaren Kazakistan Çimkent şehrinde yaşamaya ve projelerini hayata geçirmeye başladı.

İlk olarak Deri İşleme tesisi kurarak Kazakistan'daki ticari hayatına başlayan Ramazan Şahin, şehrin ilk halı saha projesi olan Ak Arıs Spor Kompleksi, Kümes Hayvanları Çiftlikleri İnşaası, Restoran işletmeciliği gibi birçok projeyle şehre hizmet verdi.

2006 - 2010 yılları arasında Taşyapı İnşaat'ın Kazakistan Bölge Sorumlusu olan Ramazan Şahin, daha sonrasında 2010 - 2011 yılları arasında; Taşyapı'nın Eski Sovyet Ülkeleri Bölge Sorumluluğu görevini üstlenmiş olsa da çok sevdiği Çimkent'ten fazla uzak kalamayıp, 2008 senesinden bu yana sahibi ve yöneticisi olduğu KDSK firmasıyla tekrar Çimkent'e dönüş yaptı ve çeşitli yol inşaatı projelerini hayata geçirdi.

Bu sırada Türkiye'de ve Kazakistan'da çocukları Fatih, Emre ve Berat'ın isimlerinin baş harfleriyle isimlendirdiği, Feb Yapı ve Feb Stroy firmalarını kurdu. Çimkent'teki ilk anahtar teslimi üst yapı projesi olan İstanbul Evleri ile konut sektörüne giriş yaptı. Bu projenin başarısından sonra hız kaybetmeden İstanbul Evleri 2 projesine başladı. Artık daha ilerisi için üst yapı inşaatında ilerlemeyi hedefleyen Ramazan Şahin, konut projelerindeki yapı kalitesini arttırmak adına ; inşaat ve inşaat yan sanayi sektörlerinde çeşitli yatırımlar yapmaya başladı. Bir taraftan Çimkent'te strafor kütük, dış cephe malzemeleri ve briket üretimi yaparken; diğer taraftan ise Türkiye'de, memleketi Adıyaman'da ahşap mobilya fabrikası ile Asiamo ve Asiadoor markalarını kurdu. Böylece inşaat ve inşaat yan sanayi sektörlerinde çeşitli iştirakleriyle Feb Group kurulmuş oldu.

Türkiye'deki mobilya fabrikası 8500 m2lik alanda 100'e yakın personeliyle bölgesinin en kaliteli ürünlerini yapan mobilya fabrikası konumundayken, ayrıca; Türkiye içi satışlar dışında, başta Kazakistan olmak üzere Türkmenistan, Irak, Almanya gibi dünyanın çeşitli bölgelerine ihracat yaparak, her geçen gün büyümektedir.

Projelerine Kazakistan'da devam eden Feb Group'un ise başlıca projeleri:

- İstanbul Evleri Konut Kompleksi İnşaatı (30 Konut)
- İstanbul Evleri 2 Konut Kompleksi İnşaatı (87 Konut)
- Ordabası Konut Kompleksi İnşaatı (300 Konut)
- Kazakistan Cumhuriyeti Çeşitli Yol İnşaatı Projeleri
- Altınshanrak Konut Projesi (112 Konut)
- Kokjaulau Konut Projesi 2 Etaplı (1028 Konut)
- Türkistan Valilik Evleri (10 Blok)
- Türkistan Sauran ve Otırar Projesi (13 Blok) şeklindedir.

площадь которой составляет 8 500 м2, а количество работников – около 100 человек, производит самую качественную мебельную продукцию в своем регионе. Фабрика продолжает расти день ото дня, осуществляя продажи на внутреннем рынке и экспортируя свою продукцию в различные страны мира, такие, как Казахстан, Туркменистан, Ирак и Германия.

Основные проекты «Feb Group», которая продолжает свою деятельность в Казахстане:

- Строительство жилого комплекса «Стамбул Хаус» (30 квартир);
- Строительство жилого комплекса «Стамбул Хаус 2» (87 квартир);
- Строительство жилого комплекса «Ордабасы» (300 квартир);
- Различные проекты дорожного строительства в Республике Казахстан;
- Жилищный проект «Алтын шанырак» (112 квартир);
- Жилищный проект «Кокжайлау» в 2 этапа (1 028 квартир);
- Туркестанские социальные дома (10 блоков);
- Проект «Туркестан-Сауран и Отырар» (13 блоков).

ORHUN MEDICAL

Один из самых инновационных способов лечения рака

ТОМОТЕРАПИЯ от Radixact X9®

Radixact® это персонализированное лечение для каждого случая

Неинвазивная процедура с минимальными побочными эффектами

Защита здоровых тканей снижает риск рецидива

Облучение множества опухолей за один сеанс

Джем Парлак
Профессор радиационной онкологии
Заведующий отделения Томотерапии

Точность воздействия

Эффективное лечение

Безболезненное лечение

Искусственный интеллект

Пн - Пт :
с 9:00 до 18:00

tomoterapia.kz
+7 777 039 10 79

пр. Абая, 91, 3-й корпус
г. Алматы

Лицензия №15002207 от 05.02.2015. Орган выдачи: Управление экономики и бюджетного планирования города Алматы. Акимат города Алматы.

DESTEK PATENT

Компания Destek Patent была основана в 1983 году и является пионером по защите прав интеллектуальной собственности в течение почти 40 лет.

Компания Destek Patent была основана в 1983 году и является пионером по защите прав интеллектуальной собственности в течение почти 40 лет.

Основными услугами, предлагаемыми Destek Patent, являются консультации и юридическое сопровождение товарных знаков, патентов и дизайнов. В дополнение к процедурам регистрации и защиты прав Destek Patent предоставляет услуги в различных областях, таких как исследования, мониторинг, интерпретация, анализ, сравнение, оценка, создание и развитие системы, образование и т. д., используя накопленные знания и опыт.

Помимо предоставления своим клиентам консультаций на самом высоком уровне в области промышленной собственности посредством своих 16 офисов, расположенных в **Турции, Швейцарии, Казахстане, ОАЭ** и **Великобритании,** компания также предлагает юридические, финансовые и эксклюзивные услуги по всему миру.

До сегодняшнего дня Destek Patent провел консультации и был представителем более 260 000 национальных и международных брендов, 48 000 патентов и полезных моделей и 330 000 образцов в 200 странах через своих партнеров и дочерние компании, следя за последними мировыми разработками.

1983 yılında kurulan Destek Patent, sınai mülkiyet hakları alanında 40 yıla yakın süredir marka, patent ve tasarım tescillerinde danışmanlık hizmeti veren öncü bir kuruluştur.

Destek Patent, tescil ve koruma işlemlerine ek olarak; araştırma, takip, yorumlama, analiz, karşılaştırma, değerleme, sistem kurma ve geliştirme, eğitim vb. birçok alanda da bilgi ve tecrübesinin gücüyle hizmet vermektedir.

Türkiye, **İsviçre**, **Kazakistan**, **Birleşik Arap Emirlikleri** ve **Birleşik Krallık**'ta bulunan 16 ofisi ile müvekkillerine sınai mülkiyet danışmanlığında mükemmellik sağlamanın yanı sıra, dünya çapında hukuki, finansal ve özel hizmetler de sunan Destek Patent, bugüne kadar 260.000'den fazla ulusal ve uluslararası markaya, 48.000'e yakın patent/faydalı modele ve 330.000'e yakın tasarıma danışmanlık ve temsilcilik hizmeti vermiştir.

Destek Patent, dünyadaki en son gelişmeleri takip ederek ortakları ve iştirakleri aracılığıyla 200 ülkede müvekkillerini temsil etmektedir.

EFES KAZAKHSTAN

Программа Предпринимательства в сфере циркулярной экономики и углеродного следа «EFES & MOST Start Path» официально объявила о своем старте 6 октября 2022 года.

EFES Kazakhstan has officially launched “EFES & MOST Start Path” Entrepreneurship Program in circular economy & carbon print with MOST Business Incubator October 6, 2022.

В рамках Стратегии устойчивого развития Efes Kazakhstan инвестирует в общество для устойчивого будущего, уделяя особое внимание поддержке социальной сферы. Используя силу инноваций, Efes Kazakhstan стремится сотрудничать с молодыми предпринимателями и поддерживать их идеи и мечты в рамках предпринимательской экосистемы.

EFES Kazakhstan начинает партнерство со стартап экосистемой, а именно с Бизнес-инкубатором MOST, и запускает программу предпринимательства под названием «EFES & MOST Start Path» с фокусом на циркулярную экономику и углеродный след.

В программе могут участвовать индивидуальные лица и команды даже на стадии идеи. Программа будет состоять из серии мероприятий, а именно: программы инкубации, обучения и брифинга для наставников и старт-аперов по методологии Youth Business International, программы менторства, а также DemoDay.

Целью программы является повышение осведомленности общества, повышение количества и качества предложенных идей, продуктов и услуг, стартапов в теме экологической усточивости с фокусом на циркулярную экономику и углеродный след в Казахстане.

Официальный запуск программы завершился подписанием Меморандума о сотрудничестве между директором по маркетингу Efes Kazakhstan Зейнеп Эркан Альп и Алимом Хамитовым, CEO MOST Ventures, Управляющим партнером MOST Holding.

С этой инициативой Efes Kazakhstan создает мост между корпорацией и стартап-экосистемой и может стать отличным примером для международных компаний в поддержке стартап экосистемы в Казахстане.

As part of our Sustainable Development Strategy, Efes Kazakhstan is investing in the society for a sustainable future by focusing on our social impact. By leveraging the power of innovation, **Efes Kazakhstan targets increasing the support for social impact by partnering with young entrepreneurs and supporting their dreams** in the framework of entrepreneurial ecosystem.

EFES Kazakhstan has partnered with a startup ecosystem, namely the MOST Business Incubator, and launched an entrepreneurship program called “EFES & MOST Start Path” with a focus on the circular economy and carbon footprint.

Individuals and teams can take part in the program at the stage of idea. The program will consist of a series of events, namely meetups, an incubation program, training and briefing for mentors and startupers as per Youth Business International methodology, a mentoring program, as well as a Demo Day.

The goal of the program is to increase public awareness, to increase the quantity and quality of the proposed ideas, products and services, start-ups on the topic of environmental sustainability with a focus on the circular economy and the carbon footprint in Kazakhstan.

The official launch of the program has been finalized with the Memorandum on Cooperation signed off by Zeynep Erkan Alp, Efes Kazakhstan Marketing Director and Alim Khamitov, MOST Ventures CEO and MOST Holding Managing Partner.

In this initiative, Efes Kazakhstan is creating a bridge between corporations and startup ecosystem and may become an outstanding example for international companies in support of startup ecosystem in Kazakhstan.

KA Global Architects

Предлагаем нашим клиентам полный и интегрированный пакет услуг

Offering a complete and integrated package to our clients

ЖИЛЫЕ ЗДАНИЯ RESIDENTIAL BUILDINGS	КОММЕРЧЕСКИЕ ЗДАНИЯ COMMERCIAL BUILDINGS	МЕДИЦИНСКИЕ И ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ УЧРЕЖДЕНИЯ MEDICAL AND EDUCATIONAL INSTITUTIONS
• Многофункциональные жилые комплексы • Таунхаусы • Multifunctional residential complexes • Townhouses	• Гостиницы • Склады • Бизнес центры • Hotels • Warehouses • Business centers	• Больницы • Школы • Hospitals • Schools

НАШИ ПРОЕКТЫ / OUR PROJECTS

ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС | RESIDENTIAL COMPLEX "NEW TIME"

ШКОЛА ISC ФУДЖЕЙРА | ISC FUJAIRAH SCHOOL

ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС | RESIDENTIAL COMPLEX "FOUR SEASONS"

БИЗНЕС ЦЕНТР | BUSINESS CENTER "AMBASSADOR"

АДМИНИСТРАТИВНО-БЫТОВОЙ КОМПЛЕКС | ADMINISTRATIVE AND HOUSEHOLD FACILITY "BORUSAN MAKINA KAZAKHSTAN"

ОНКОЛОГИЧЕСКАЯ КЛИНИКА | ONCOLOGY CLINIC "ORHUN MEDICAL"

НАШИ ПАРТНЕРЫ / OUR PARTNERS

BORUSAN MAKİNA · CAT · Shell · ORHUN MEDICAL · TIME GROUP CONSTRUCTION · hoffmann aluminium · LC Waikiki · TOYOTA · NOBEL

КОНТАКТЫ

www.global-kz.com
+7-727-296-04-79
info@global-kz.com
пр. Достык, 52/2,
6 этаж, 605 офис

HILL
Hill International

Компания HILL International (NYSE:HIL) была основана в Нью-Джерси, США, в 1976 году и на сегодняшний день является одной из ведущих мировых компаний в области управления проектами, технической консультации и разрешения споров по контрактам в строительной отрасли. Специализация компании изначально основывалась на разрешении споров в процессе строительства,

однако компания HILL со временем смогла расширить спектр услуг, преобразовав свой опыт в эффективное управление проектами, тем самым увеличила значимость проектов. Эта трансформация принесла компании HILL International признание среди ведущих мировых фирм по управлению проектами и строительством. Благодаря сложным услугам, которые предлагает, компания HILL сегодня по праву занимает первое место в рейтинге ENR.

HILL International (NYSE:HIL), 1976 yılında New Jersey, Amerika'da kurulmuş ve günümüze dek inşaat sektöründe proje yönetimi, teknik danışmanlık ve sözleşmesel ihtilaflar konusunda dünyanın en önde gelen firmalarından biri olmuştur. HILL, inşaat süreci ihtilaflarının çözümü ile başlangıç teşkil eden uzmanlığını, etkin proje yönetimi uzmanlığına dönüştürerek projeye eklediği katma değeri zaman içerisinde yükselterek genişletmiştir. Bu dönüşüm, HILL International'ın dünyanın en iyi proje ve inşaat yönetimi firmaları arasında anılması başarısını getirmiştir. Sunduğu sofistike hizmetler ile, HILL bugün, ENR listelerinde en üst sıralarda haklı olarak yerini almaktadır.

HILL'in aktif 70'ten fazla ofisi ve 3.400 profesyonel çalışanıyla geniş bir yelpazede proje yönetimi ve danışmanlık hizmetleri sunmakta olup, gerek kamu gerekse özel sektörden finans kurumlarını, tasarım firmalarını, müşavir firmaları, garantörleri ve sigorta firmalarını temsil etmektedir.

HILL International, Türkiye'de 2015 yılında lider proje yönetimi firması **IMS**'i satın almıştır ve 100'ün üzerinde uzman mimar ve mühendis kadrosu ile güçlü bir proje yönetimi yapılanmasına sahiptir. 1989 yılında İstanbul'da kurulan IMS (bugün HILL International Proje Yönetimi ve Danışmanlık A.Ş.), Türkiye ve CIS bölgesinde, özellikle ticari (alışveriş merkezleri, iş merkezleri, konut, turizm, enerji) ve endüstriyel inşaat projeleri alanlarında hizmet vermiş; 400'ü aşkın projeyi başarıyla tamamlamıştır.

Имея более 70 действующих офисов и 3 400 профессиональных сотрудников, компания HILL предоставляет широкий спектр услуг по управлению проектами и консультированию, представляет финансовые учреждения, проектные организации, консалтинговые компании, поручителей и страховые компании как государственного, так и частного секторов.

Компания HILL International в 2015 году в Турции приобрела ведущую фирму по управлению проектами **IMS** и имеет сильную структуру управления проектами с более чем

Firmamız, Kazakistan'da Hill International NV Astana Şubesi olarak hizmet vermektedir.

HILL'in Başarı Formülü

İnsan gücü bizim en büyük değerimizdir. Çalıştığımız tüm projelerde kendi dallarında en iyi olan profesyonel kadrolarla ve proaktif yaklaşımı benimseyen kadrolarla çalışmak, HILL'in ana prensibidir.

Hedefimiz, müşterilerimizin ihtiyaçlarını ve hedeflerini anlamak, dâhil olduğumuz her projenin adeta mülkiyetini üstlenmektir.

100 квалифицированными архитекторами и инженерами. Компания IMS (на сегодняшний день HILL International Proje Yönetim ve Danışmanlık A.Ş.), основанная в Стамбуле в 1989 году, работала в Турции и странах СНГ, особенно в области коммерческих (торговые центры, бизнес-центры, жилые дома, туризм, энергетика) и промышленных строительных проектов. Успешно реализовано более 400 проектов.

Наша компания является филиалом Hill International NV в Астане в Казахстане.

Формула успеха HILL

Человеческий ресурс является нашей самой большой ценностью. Основной принцип компании HILL – во всех своих действующих проектах мы работаем с профессиональными кадрами, которые являются лучшими в своей отрасли и используют проактивный подход.

Наша цель — понять потребности и цели наших клиентов и взять на себя ответственность за каждый проект, в котором мы принимаем участие.

Наше главное правило – подробное определение услуги, подходящей для определенного проекта, и претворение ее в жизнь.

Наш принцип — **максимально быстро и детально создавать необходимые методы для обеспечения беспристрастного, чуткого и прозрачного общения со всеми участниками проекта.**

Наша стратегия эффективности строится не на основе того, велика или мала наша роль, а на основе принципа увеличения значимости проекта.

Наша цель – превзойти ожидания наших клиентов всеми возможными способами.

Наша специализация

Нашими основными направлениями деятельности являются программный менеджмент, технико-экономические обоснования, услуги по сопровождению закупок, экспертиза и аудит проектов, разработка и

оценка договоров, управление претензиями и урегулирование споров, мониторинг проектов, оценка активов, экспертные услуги, управление строительством/проектами, планирование, анализ бюджета, услуги по управлению и надзору за строительством, работа над договорами.

Наша команда подбирается таким образом, чтобы использовать наиболее подходящие навыки и опыт для выполнения необходимой задачи, и формируется с учетом потребностей определенного проекта.

Персонал компании HILL, входящий в состав данной команды, обладает уникальным богатым опытом работы в строительной отрасли.

Благодаря этому обширному опыту клиенты по всему миру выбирают компанию HILL в качестве своего консультанта, который предлагает простые решения их самых сложных вопросов. Каждый клиент имеет свою уникальную потребность и цель, однако благодаря качеству наших услуг в предотвращении проблем, снижении рисков и устранении неожиданностей, компания HILL всегда остается выбором номер один для новых инвестиций своих клиентов, что является доказательством нашего успеха.

Стабильность

Компания HILL рассматривает свою стабильную работу как естественную и неотъемлемую часть инвестиционного процесса. Наши специалисты имеют опыт работы с приложениями LEED и BREEAM. Наш опыт заключается в том, чтобы команда строителей и проектировщиков на протяжении всего процесса постоянно контролировала затраты, устраняя неожиданные сюрпризы, определяла потребности энергоэффективных инвестиций в соответствии с местными ресурсами от начала инвестиции до ввода в эксплуатацию и включала их в проект. Наши услуги заключаются в предоставлении необходимых координационных и управленческих услуг для достижения энергетических целей.

Наши услуги

- **Инвестиционное техническое консультирование**
- **Представительство заказчика**
- **Программный менеджмент**
- **Управление проектом**
- **Управление строительством**
- **Услуги по мониторингу и оценке**

Ana kuralımız, projeye uygun hizmetin detaylı şekilde belirlenmesi ve hizmete aktarılmasıdır.

İlkemiz, proje taraflarına dair önyargısız empati ve şeffaf iletişim sağlamak için gerekli metotları en hızlı ve detaylı şekilde oluşturmaktır.

Etkin olma stratejimizi rolümüzün büyük ya da küçük olması üzerinden değil, değer katma prensibi üzerinden oluşturmaktayız.

Amacımız müşterilerimizin beklentilerini mümkün olan her şekilde aşmaktır.

Uzmanlığımız

Program Yönetimi, Fizibilite Çalışmaları, İhale Destek Hizmetleri, Proje İnceleme ve Denetimleri, Sözleşme Hazırlama ve Değerlendirme, Talep Yönetimi ve İhtilafların Halli, Proje İzleme, Varlık Değerlemesi, Bilirkişi Hizmetleri, İnşaat / Proje Yönetimi, planlama, bütçe analizleri, inşaat yönetimi ve kontrollüğü hizmetler sözleşmeler üzerinde çalışmak ana faaliyet konularımızı oluşturur.

Proje ekiplerimiz, ihtiyaç duyulan göreve en uygun beceri ve uzmanlık getirecek şekilde seçilerek projenin ihtiyaçları perspektifinde oluşturulur.

Bu ekipleri oluşturan HILL personeli inşaat sektöründe eşsiz deneyim zenginliğine sahiptir.

Bu kapsamlı deneyimin sonucu olarak, dünya çapındaki müşteriler en karmaşık problemlerine basit çözümler sunan danışman olarak HILL'i seçmektedirler. Her müşterinin kendine özgü ihtiyaçları ve hedefleri vardır, ancak problemleri önleme, riskleri azaltma ve sürprizleri gidermedeki geçmiş hizmet kalitemiz sayesinde HILL'in, mevcut müşterilerimizin yeni yatırımlarında her zaman ilk tercih olarak kalması başarımızın ispatıdır.

Sürdürülebilirlik

HILL, sürdürülebilirlik çalışmasını yatırım sürecinin doğal ve ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirmektedir. Uzmanlarımız, LEED ve BREEAM uygulamalarında deneyim sahibidir. Deneyimimiz, tasarım ve inşaat ekiplerinin süreç boyunca beklenmeyen sürprizleri ortadan kaldırarak maliyeti sürekli kontrol etmek, enerji verimli yatırımların ilk yatırımdan faaliyete geçene dek yerel kaynaklara uygun olarak ihtiyaçlarını belirlemek ve projeye dahil etmektir. Hizmetlerimiz, enerji hedeflerine ulaşmak doğrultusunda gerekli koordinasyon ve yönetim hizmetlerinin sağlanması üzerinedir.

- **Управление проектированием, исследование**
- **Служба кадровой поддержки**
- **Услуги по контролю и аудиту проектов**
- **Сметный расчет стоимости**
- **Планирование/программирование**
- **Контроль документооборота**
- **Ввод в эксплуатацию**
- **Проектные и Трудовые договоры**
- **Решение проблем в действующих проектах**
- **Услуги по разрешению строительных споров, экспертные услуги, медиация**

Наша сфера деятельности

На протяжении более четверти века клиенты по всему миру выбирают компанию HILL в качестве консультанта по своим самым сложным проектам. Каждый клиент имеет свои определенные потребности и цели, тем не менее, причина, по которой они выбирают компанию HILL, заключается в том, что им нужны специалисты, которые могут предотвратить проблемы, минимизировать риски и устранить неожиданности.

Компания HILL предлагает полный спектр услуг, направленных на помощь в успешном управлении проектами от технико-экономических обоснований до планирования и проектирования, производства и строительства, запуска и эксплуатации, а затем, в итоге реализации и закрытии проекта. Компания HILL обслуживает клиентов из частного и государственного секторов в самых разных отраслях, включая перечисленные ниже.

Hizmetlerimiz

- **Yatırım Teknik Danışmanlığı**
- **İşveren Temsilciliği**
- **Program Yönetimi**
- **Proje Yönetimi**
- **İnşaat Yönetimi**
- **İzleme ve Değerlendirme Hizmetleri**
- **Tasarım Yönetimi, İnceleme**
- **Personel Destek Hizmeti**
- **Proje Kontrol & Denetim Hizmetleri**
- **Maliyet Keşif**
- **Planlama/Programlama**
- **Doküman Kontrol**
- **İşletmeye Alım**
- **Proje - İş Sözleşmeleri**
- **Devam Eden Projelerde Problem Çözümü**
- **İnşaat Anlaşmazlıkları Çözüm Hizmetleri, Bilirkişilik, Arabuluculuk**

Faaliyet Alanımız

Çeyrek yüzyılı aşkın bir süredir, dünya genelindeki müşteriler en karmaşık projelerine danışman olarak HILL›i seçmiştir. Her müşterinin benzersiz ihtiyaçları ve hedefleri vardır yine de HILL›i seçmelerinin sebebi problem önleyebilen, riskleri en aza indirgeyen ve sürprizleri giderebilen uzmanlara ihtiyaç duydukları içindir.

HILL, fizibilite çalışmalarından planlama ve tasarıma, üretim ve inşaata, başlatma ve işleyişe en sonunda da uygulama ve kapanışa kadar projelerin başarıyla yönetilmesine yardım etmek amacıyla tam bir spektrum sunar. HILL özel sektör ve kamu sektörü müşterilerine aşağıda listelenenler dahil çok çeşitli sektörlerde hizmet etmiştir.

Здания
• Квартиры/жилые дома
• Коммерческие офисные здания
• Учебные заведения
• Места отдыха и развлечений
• Государственные учреждения
• Больницы/медицинские учреждения
• Спортивные сооружения
• Учебные заведения
• Гостиницы и курортные зоны
• Религиозные объекты
• Торговые центры/бутики
• Парки развлечений и зоопарки
• Конгресс, выставочный зал и т.д. общественные места для встреч

Промышленные здания и производственные сооружения
• Цементная и бетонная промышленность
• Химическая
• Фармакология
• Целлюлозно-бумажная промышленность
• Стальная и металлопродукция
• Автомобильная промышленность
• Фармацевтическая промышленность

Транспорт
• Аэропорты
• Мосты
• Порты
• Железная дорога и транзит
• Метрополитены и легкорельсовый транспорт
• Дороги и шоссе
• Туннели
• Проекты общественного транспорта

Энергетика
• Сооружения совместного производства
• Угольные электростанции
• Гидроэлектростанции
• Атомная электростанция
• Возобновляемая энергия
• Установки для преобразования отходов в энергию

Окружающая среда
• Опасные отходы
• Сточные воды и твердые отходы
• Сеть распределения и хранения воды
• Очистные сооружения

Коммуникационные технологии
• Контакт-центры
• Завод по производству микросхем

Binalar
• Apartman/Konut Tesisleri
• Ticari Ofis Binaları
• Eğitim Tesisleri
• Dinlenme Tesisleri
• Kamu Tesisleri
• Hastane/Sağlık Tesisleri
• Spor Tesisleri
• Eğitim Tesisleri
• Oteller ve Tatil köyleri
• Dini Tesisler
• Alışveriş Merkezileri/ Mağazalar
• Eğlence Parkları ve Hayvanat Bahçeleri
• Kongre, sergi sarayı vb. kamusal buluşma alanları

Endüstriyel Yapılar ve Üretim Tesisleri
• Çimento ve beton endüstrisi
• Kimyasal
• Eczacılık
• Selüloz ve Kağıt
• Çelik ve Metal
• Otomotiv sektörü
• İlaç sektörü

Ulaşım
• Havaalanları
• Köprüler
• Limanlar
• Demiryolu ve Transit
• Metro ve hafif raylı sistemler
• Yollar ve Otoyollar
• Tüneller
• Toplu taşıma projeleri

Enerji
• Ortak üretim Tesisleri
• Kömür Santralleri
• Hidroelektrik Tesisleri
• Nükleer Güç Santralleri
• Yenilenebilir Enerji
• Atıktan Enerjiye Tesisleri

Çevre
• Tehlikeli Atık
• Kanalizasyon ve Katı Atık
• Su Dağıtım ve depolama Şebekesi
• Arıtma Tesisleri

Haberleşme/Teknoloji
• İletişim Merkezleri
• Çip Üretim Tesisleri

Eczacıbaşı

Группа Eczacıbaşı, основанная в 1942 году, является крупной турецкой промышленной группой, объединяющей 46 компаний, включая совместные предприятия, с более чем 12 000 сотрудниками и совокупным чистым оборотом 16 миллиарда турецких лир в 2021 году.

Основными секторами Eczacıbaşı являются строительные товары, потребительские товары и здравоохранение. Кроме того, Группа активно занимается информационными технологиями, природными ресурсами и девелопментом. В Турции Eczacıbaşı занимает лидирующие позиции в своей сфере, с одной из самых обширных в стране дистрибьюторских сетей для строительных материалов, фармацевтических препаратов и товаров народного потребления. Во всем мире Eczacıbaşı зарекомендовала себя среди ведущих мировых поставщиков решений для санузлов и плитки для дома и коммерческих помещений с брендами VitrA, Burgbad, Villeroy и Boch (плитка) и Engers. Она также является крупным экспортером папиросной бумаги, электронных смарт-карт и промышленного сырья, такого как глина и полевой шпат.

Международное партнерство является основной частью стратегии роста Eczacıbaşı Group. Eczacıbaşı имеет три международных совместных предприятия и многочисленные соглашения о сотрудничестве с ведущими международными компаниями. Все они основаны на принципах долгосрочной взаимной выгоды и устойчивого ведения бизнеса.

Founded in 1942, Eczacıbaşı is a prominent Turkish industrial group with 46 companies, over 12,000 employees and a combined net turnover of TL 16 billion in 2021.

Eczacıbaşı's core sectors are building products, consumer products and healthcare. Additionally, the Group is active in information technology, natural resources, and property development. In Turkey, Eczacıbaşı is the leader in most of its businesses with some of the most effective distribution networks in the country for building products, pharmaceuticals, and fast-moving consumer goods. Globally, Eczacıbaşı has established itself among the world's top providers of bathroom and tiling solutions for homes and commercial venues with its VitrA, Burgbad, Villeroy and Boch (Tiles), and Engers brands. It is also a major exporter of tissue paper, electronic smart cards and industrial raw materials such as clay and feldspar.

International partnership is a central component of the Eczacıbaşı Group's growth strategy. Eczacıbaşı has three international joint ventures and numerous cooperation agreements with leading international companies. All of these are grounded on the principles of long-term mutual benefit and sustainable business practices.

esan

Esan была основана в 1978 году для производства высококачественного сырья для керамического сектора. Сегодня, почти 40 лет спустя, это один из ведущих производителей промышленных минералов и благородных металлов в Турции. В этой роли миссия Esan состоит в том, чтобы «исследовать, извлекать, перерабатывать и повышать ценность природных ресурсов способом, оптимальным для людей, также для окружающей среды и будущего мира, и предлагать эти продукты по всему миру».

В настоящее время Esan управляет 37 рудниками и 7 перерабатывающими заводами и является одним из ведущих производителей и экспортеров полевого шпата, кварца, каолина, комовой глины, цинка и свинцового концентрата в Турции. Esan владеет крупнейшими запасами глины и полевого шпата в стране, а также оборудованием для измельчения и флотации, которое значительно превосходит возможности его конкурентов. В 2015 году открылся первый и единственный в Европе завод по производству первичного магния в Эскишехире (Турция), где производится первичный чистый металлический магний из доломита, добываемого из собственных запасов.

В дополнение к промышленным и металлическим полезным ископаемым, производимым на собственных предприятиях, Esan также продвигает и продает различные коммерческие продукты. Являясь поставщиком высококачественной продукции и других промышленных материалов и оборудования, Esan продает более 150 продуктов промышленности в Турции и еще в 47 странах.

Esan was established in 1978 to produce high quality raw materials for the ceramics sector. Today, almost 40 years later, it is one Turkey's foremost industrial mineral and metallic mineral producers. In this role, Esan's mission is to "explore, extract, process and add value to natural resources in a way that is sensitive to people, the environment and the future of the world, and to offer these products globally".

Esan currently operates 37 mines and seven processing plants and is one of Turkey's leading producers and exporters of feldspar, quartz, kaolin, ball clay, zinc and lead concentrate. Esan owns the largest clay and feldspar reserves in the country and possesses grinding and flotation facilities which greatly outpace those of its national competitors. In 2015, opened Europe's first and only primary magnesium plant in Eskişehir, Turkey, where it produces primary pure magnesium metal from dolomite extracted from its own reserves.

In addition to industrial and metallic minerals produced in its own facilities, Esan also markets and sells various commercial products. As a supplier of high quality minerals and other industrial inputs and equipment, Esan markets more than 150 products to industries in Turkey and 47 other countries.

06 / 10 / 2022

С акимом Шымкента обсужден проект "Coca Cola"

Coca Cola projesini Çimkent Valisi ile görüştük

Исполнительный директор ТУКИБ Анзор Гусейнов принял участие во встрече Директора по производству компании «Coca Cola İçecek Kazakhstan» («CCI Kazakhstan») Мустафы Билтекина с акимом г.Шымкент Муратом Айтеновым. На встрече был обсужден инвестиционный проект «CCI Kazakhstan» по строительству в Шымкенте третьего в Казахстане завода компании по производству безалкогольных напитков.

TÜKİB İcra Direktörü Anzor Gusseinov, Coca Cola İçecek Kazakhstan Üretim Müdürü Mustafa Biltekin'in Çimkent Valisi Murat Aytenov ile yaptığı görüşmeye katıldı. Görüşmede, CCI Kazakhstan şirketinin Çimkent'te gerçekleştireceği Kazakistan'da üçüncü fabrikasına ilişkin yatırım projesi ele alındı.

19 / 10 / 2022

ТУКИБ принял участие в KGIR

TÜKİB, KGIR'e katıldı

На форуме Kazakhstan Global Investment Roundtable (KGIR-2022), состоявшемся в столице Казахстана г.Астана, обсуждались ключевые тенденции развития мировой экономики, а также рассмотрены возможности расширения сотрудничества с зарубежными партнёрами и привлечения инвестиций в Казахстан.

Заместитель Министра иностранных дел РК Алмас Айдаров, выступая перед участниками круглого стола, сказал: «Казахстан занимает 6-е место в мире по площади сельскохозяйственных угодий, где более 80% земель (220 млн. га) используется для производства, и в этом направлении нашей стране очень интересны международный опыт и проекты в сфере АПК. Что касается перспектив развития сотрудничества в области логистики, то наша страна является крупнейшим транзитным узлом в Центральной Азии. Наша страна имеет все возможности стать воротами на крупнейшие рынки, предлагая возможности мультимодальной логистики».

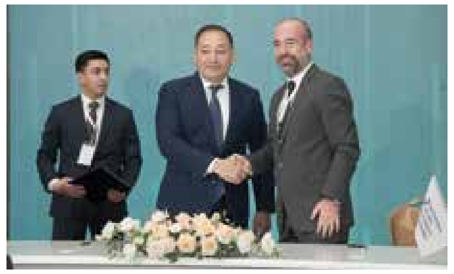

По итогам инвестиционного форума подписаны соглашения на общую сумму 1,5 млрд долларов США. Реализация проектов планируется в таких отраслях, как металлургия, нефтехимия, переработка газа, транспорт, логистика, производство стройматериалов и сельхозтехники, строительство инфраструктуры и фармацевтика.

Kazakistan'ın başkenti Astana'da büyük yerli ve yabancı şirketlerin katılımıyla gerçekleşen Kazakhstan Global Investment Roundtable (KGIR-2022)'de küresel ekonomik konjonktür, yabancı partnerlerle işbirliği ve Kazakistan'a yatırımların çekilmesine dair konular tartışıldı.

Kazakistan Dışişleri Bakan Yardımcısı Almas Aydarov, yuvarlak masa toplantısında yaptığı konuşmada, "Tarım alanlarının yüzölçümüne göre dünyada 6. olan Kazakistan'da 220 milyon hektarlık alan üretim için kullanılmakta olup, tarım sanayi sektöründe uluslararası deneyime ve projelere büyük ilgimiz var. Lojistik seköründe işbirliği konusuna gelince, Orta Asya'da büyük bir transit kavşağı olan ülkemiz multimodal lojistik fırsatını sunan ve en büyük pazarlara çıkış açan kapı olmak için bütün imkanlara sahip." şeklinde konuştu.

KGIR – 2022 forumu sonucu maden çelik sanayii, petrokimya, doğalgaz, ulaştırma, lojistik, inşaat malzemeleri ve tarım teknik araçları, altyapı inşaatı ve eczacılık alanlarında toplam 1,5 milyar dolarlık anlaşmalara imza atıldı.

26 / 10 / 2022

Директору филиала “Turkish Airlines” вручена плакетка ТУКИБ

Türk Hava Yolları Ülke Müdürüne TÜKİB plaketi takdim edildi

Директору филиала компании “Turkish Airlines” Хасану Савашу Ердену, срок полномочий которого в Казахстане завершен, за большой вклад и поддержку в деятельность ТУКИБ вручена благодарственная плакетка. Плакетку вручил Председатель Совета правления Ассоциации Джем Джиритджи.

Kazakistan’da görevini tamamlayan Türk Hava Yolları Kazakistan Ülke Müdürü Hasan Savaş Erden›e Birliğe vermiş olduğu büyük destek ve katkılarından ötürü TÜKİB Yönetim Kurulu Başkanı Cem Ciritci tarafından teşekkür plaketi takdim edildi.

05 / 11 / 2022

Состоялось Выборное Общее собрание ТУКИБ

TÜKİB Seçimli Genel Kurulu Gerçekleşti

На Общем собрании ТУКИБ, состоявшемся 5 ноября, помимо выборов Совета правления на повестке дня стояли вопросы, касающиеся деятельности Ассоциации в предстоящий период, укрепления взаимодействия и солидарности между компаниями – членами.

Кроме того, состоялось обсуждение действий по приданию импульса отношениям ТУКИБ с другими НПО, обмен информацией и меры поддержки турецким компаниям, только входящим на рынок Казахстана.

5 Kasım’da gerçekleşen TÜKİB Genel Kurulu’nda yapılan yönetim kurulu seçimlerinin yanı sıra Birliğin ileriye yönelik faaliyetleri, üyeler arasındaki karşılıklı etkileşimin ve dayanışmanın daha da arttırılmasına dair konular masaya yatırıldı.

Bununla birlikte, TÜKİB’in önemli sivil toplum kuruluşları ile olan ilişkilerine ivme kazandırılması, bilgi alışverişi ve Türkiye’den Kazakistan’a gelecek olan yeni firmalara yönelik destek çalışmaları gibi konular üzerinde istişareler yapıldı.

Genel Kurula teşrif eden T.C. Almatı Başkonsolosu Ali Rıza Akıncı ve Ticaret Ataşeleri Sıddık Kaya ve Ekrem Alper Bozkurt ile görüşmemizde TÜKİB ve Kazakistan’daki Türk iş dünyası ile ilgili güncel konular değerlendirildi.

Вручены сертификаты членства в ТУКИБ компаниям “Hill International N.V.” и “Ekolift”

“Hill International N.V.” ve “Ekolift” şirketlerine TÜKİB Üyelik Sertifikaları takdim edildi.

В рамках Общего собрания с Генеральным консулом Турецкой Республики в г.Алматы г-ном Али Рыза Акынджи и торговыми атташе Сыддык Кая и Экрем Альпер Бозкурт были обсуждены также актуальные вопросы турецких деловых кругов.

Новый состав Совета правления ТУКИБ:

Джем Джиритджи (GQ Managment International) – Председатель
Аббас Шахин (Alsim Alarko) – Заместитель председателя
Ахмет Будан (SineMidasStroy) - Заместитель председателя
Альп Эр Тунга Эрсой (АО «Международный аэропорт Алматы» (TAV)) - член
Джейда Бозджа (Della Bozcano) - член
Эрдинч Гюзель (Coca Cola İçecek Kazakhstan) - член
Мурат Касанов (Hayat Construction Group) - член
Мурат Ханджы (Makyol) - член
Метин Огуз (Macoon) - член
Октай Гулер (Atiker Central Asia) - член
Танер Атаери (YDA) - член

TÜKİB yeni Yönetim Kurulu:

Cem Ciritci (GQ Managment International) - Başkan
Abbas Şahin (Alsim Alarko) - Başkan Yardımcısı
Ahmet Budan (SineMidasStroy) - Başkan Yardımcısı
Alp Er Tunga Ersoy (Almatı Uluslararası Havalimanı (TAV)) - Yönetim Kurulu Üyesi
Ceyda Bozca (Della Bozcano) - Yönetim Kurulu Üyesi
Erdinç Güzel (Coca Cola İçecek Kazakhstan) - Yönetim Kurulu Üyesi
Murat Kassanov (Hayat Construction Group) - Yönetim Kurulu Üyesi
Murat Hancı (Makyol) - Yönetim Kurulu Üyesi
Metin Oğuz (Macoon) - Yönetim Kurulu Üyesi
Oktay Güler (Atiker Central Asia) - Yönetim Kurulu Üyesi
Taner Ataeri (YDA) - Yönetim Kurulu Üyesi

09 / 11 / 2022

ТУКИБ принял участие в открытии Почетного Консульства Турции в г. Шымкент

Çimkent Fahri Konsolosluk açılışına katıldık

Председатель Совета правления ТУКИБ Джем Джиритджи и член Ассоциации Рамазан Шахин приняли участие в церемонии открытия Почетного консульства Турецкой Республики в г.Шымкент, которая прошла в присутствии министра иностранных дел Турции Мевлюта Чавушоглу.

TÜKİB Yönetim Kurulu Başkanı Cem Ciritci ve TÜKİB Üyesi Ramazan Şahin, T.C. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavusoğlu›nun açılışını yaptığı Türkiye Cumhuriyeti Çimkent Fahri Konsolosluğu açılış törenine katıldı.

24 / 11 / 2022

Esan Kazakhstan получил Сертификат членства в ТУКИБ

Esan Kazakistan’a Üyelik Sertifikası

Дочерней компании “Eczacıbaşı Holding” - ТОО “Esan Kazakhstan” в лице его регионального директора Нихата Ялчына вручен Сертификат членства в ТУКИБ.

Eczacıbaşı iştiraki olan Esan Kazakistan şirketinin TÜKİB Üyelik Sertifikası Bölge Müdürü Nihat Yalçın’a takdim edildi.

24 / 11 / 2022

Визит в MFA International

MFA International’e ziyaretimiz

На встрече с генеральным директором “MFA International” Фатихом Фуртуном мы пожелали успехов компании, которая является новым инвестиционным проектом в г.Астана компании “MFA Maske”, производящей пыле- и газозащитные респираторные маски и фильтры к ним, работая в сфере средств индивидуальной защиты.

Kişisel Koruyucu Donanımlar (KKD) sektöründe Solunum Sağlığı konusunda Koruyucu Toz ve Gaz Maskeleri ile bunların filtrelerinin üretimini yapmakta olan MFA Maskenin Astana’daki yeni yatırımı olan MFA International’ı ziyaret ederek Genel Müdür Fatih Furtun’a başarılar diledik.

01 / 12 / 2022

Встретили дорогих гостей

Değerli misafirleri ağırladık

В связи с завершением срока своих полномочий офис ТУКИБ посетил представитель ректора МКТУ им.Ахмета Ясави, профессор Дженгиз Томар, которому мы пожелали успехов в его новых начинаниях.

Дженгиз Томар вручил Сертификат членства новому члену ТУКИБ – компании “Cell Systems” в лице ее владельца и Генерального секретаря Ассоциации промышленников и предпринимателей Коньи в г.Анталья Кутлухана Тозоглу.

Görev süresinin dolması vesilesiyle veda ziyareti ile bizi onurlandıran Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak Türk Üniversitesi Rektör Vekili Prof.Dr. Cengiz Tomar’a yeni başlangıçlarda başarılar diledik.

Cengiz Tomar, Birliğimize yeni katılan Cell Systems firmasının sahibi ve Antalya’daki Konyalı Sanayici ve İş İnsanları Derneği Genel Sekreteri Kutluhan Tozoğlu’na üyelik sertifikasını takdim etti.

07 / 12 / 2022

Праздничный ужин членов ТУКИБ в Астане в преддверии Нового года

TÜKİB Astana Üyeleri Yılbaşı Akşam Yemeğinde Biraraya Geldi

Накануне Нового года члены и друзья ТУКИБ встретились в Астане за праздничным ужином.

Astana'da değerli üyelerimiz ve dostlarımız ile Yılbaşı Yemeğinde biraraya geldik.

13 / 12 / 2022

Сертификат новому члену ТУКИБ

Yeni üyemize sertifika

Во время визита в ТОО «EastW Trans – BBL Kazakhstan» директору компании Эшрефу Гюлю вручен Сертификат членства в ТУКИБ.

EastW Trans – BBL Kazakhstan ofisine ziyaretimizde şirket müdürü Eşref Gül'e TÜKİB Üyelik Sertifikasını takdim ettik.

14 / 12 / 2022

Члены ТУКИБ встретились накануне Нового года в Алматы

Almatı'daki üyelerimizle yılbaşı yemeğinde biraraya geldik

Компании-члены ТУКИБ и приглашенные гости встретились за праздничным ужином, организованном Ассоциацией в Алматы в преддверии Нового года.

TÜKİB olarak Almatı'da düzenlediğimiz akşam yemeğinde değerli üyelerimiz ve davetli konuklarımızla yaklaşan yılbaşı vesilesiyle biraraya geldik.

Жандос Кудайбергенов
Еуразия ғылыми-зерттеу институты, ғылыми қызметкері

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ АУАНЫҢ ЛАСТАНУ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ ОНЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ

Қоршаған орта мен экология мәселелері әр елдің саясатының негізгі тармақтарының бірі болып отыр. Халық санының өсуі, дамып келе жатқан өнеркәсіп және технологиялық өзгерістердің табиғатқа келтіретін зияны күн санап артып келеді. Бұл өзгерістер жылдар бойы айтарлықтай өсіп, кейбір жағдайларда аса назар аударатындай деңгейіне жетті. Қоршаған ортаның ластануы ауаның ластануына және қолайсыз өмір сүру жағдайларының туындауына тікелей әсер етеді. Осы себепті жыл сайын миллиондаған адам ауаның ластануы мен қоршаған орта факторларының әсерінен көптеген ауруға шалдығады немесе өмірімен қош айтысады. Мысалы, жүрек ауруы, миға қан құйылу, төменгі тыныс жолдарының аурулары, өкпе обыры, өкпенің созылмалы қабынуы және қант диабеті сияқты ауруларды атап айтсақ болады. Осы салада жүргізілген зерттеулерге қарасақ, Американдық денсаулықты өлшеу және бағалау институтының (IHME) «Жаһандық аурулардың ауыртпалығы» атты зерттеуі қоғамның аса назарын аударатын нәтижелерге қол жеткізіп отыр. Бұл тұжырымдар арасында өлім статистикасына әсер ететін бірқатар қауіп факторлары зерттеліп, жоғары қан қысымы, темекі шегу және ауаның ластануы сияқты қауып-қатердің бірінші орнында тұрғаны анықталды. Сурет 1-де көрсетілгендей, 2019 жылы 10,85 миллион адам жоғары қан қысымы салдарынан көз жұмса, 7,69 миллион адамның өлімі темекінің кесірінен, ал, 6,67 миллион адам ластанған ауаның салдарынан өмірімен қоштасқан (Murray, 2020).

Сурет 1. *Әлем бойынша адам өліміне қауіпті факторлар (2019 жыл)*

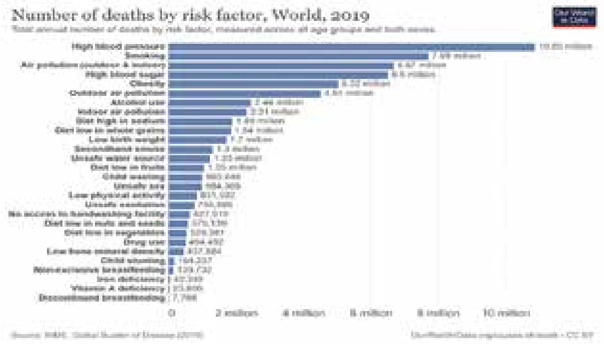

Дереккөз: *Американдық денсаулықты өлшеу және бағалау институты (IHME) (2019)*

Ауаның ластануы өлім қаупінің жетекші факторларының бірі болуымен қатар, ұзақ жылдар бойы адам денсаулығына зиян келтіретін созылмалы аурулардың негізгі себептерінің бірі. Сурет 2-ге қарасақ, тізімнің басында тағы да ауаның ластануы тұр. Демек, ауаның ластануы – бүкіләлемдік деңгейде адам денсаулығының нашарлауына тікелей әсер ететін негізгі қауіп факторы екендігінің тағы да бір дәлелі. Сурет 2-де көрсетілгендей, 2019 жылы әлемде жоғары қан қысымы салдарынан 235,42 миллион адамның денсаулығына зиян келсе, 213,28 миллион адам ауаның ластығынан мүгедектікке шалдыққан (Murray, 2020).

Сурет 2. *Әлем бойынша адам денсаулығына әсер етемін қауіпті факторлар (2019 жыл)*

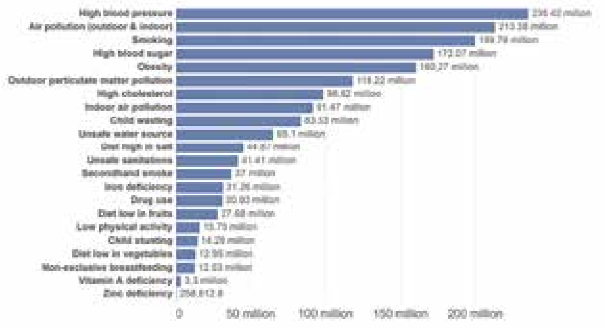

Дереккөз: *Американдық денсаулықты өлшеу және бағалау институты (IHME) (2019)*

Zhandos Kudaibergenov
Avrasya Araştırma Enstitüsü, araştırmacı

KAZAKİSTAN'DA HAVA KİRLİLİĞİ SORUNU VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Çevre ve ekoloji konuları esas itibariyle ülkelerin temel politikaları içerisinde yer almaktadır. Bununla birlikte artan nüfus, büyüyen sanayi ve teknolojik gelişmelerin doğaya verdiği zararlar gün geçtikçe artmaktadır. Söz konusu ekolojik sorunlar, yıllar içerisinde önemli ölçüde artarak, özellikle belirli alanlarda alarm seviyelerine kadar ulaşabilmektedir. Kirlenen çevre en basit ifadeyle bize kirli hava ve olumsuz yaşam koşulları olarak geri dönmektedir. Bu nedenle yılda milyonlarca insan hava kirliliği ve diğer çevresel faktörlerin neden olduğu çeşitli hastalıklara yakalanmakta veya ölmektedir. Bunların başında kalp hastalıkları, felç, alt solunum yolu hastalıkları, akciğer kanseri, kronik obstrüktif akciğer hastalığı ve hatta diyabet gibi hastalıklar gelmektedir. Bu alanda yürütülen çalışmalara baktığımızda Amerikan Sağlık Ölçme ve Değerlendirme Enstitüsü'nün (IHME) "Küresel Hastalık Yükü" başlıklı çalışması oldukça dikkat çekici sonuçları ortaya koymaktadır. Çalışmanın öne çıkan bulgularından ölüm istatistiklerini etkileyen bir takım risk faktörleri çerçevesinde yüksek tansiyon, sigara ve hava kirliliği gibi risklerin öne çıktığı tespit edilmiştir. Şekil-1'de görüldüğü üzere, 2019'da dünyada 10,85 milyon kişi yüksek tansiyon, 7,69 milyon kişi sigara ve 6,67 milyon kişi de hava kirliliğinin neden olduğu hastalıklardan ötürü ölmüştür (Murray, 2020).

Şekil-1. *Dünya çapında insan ölümüne neden olan risk faktörleri (2019)*

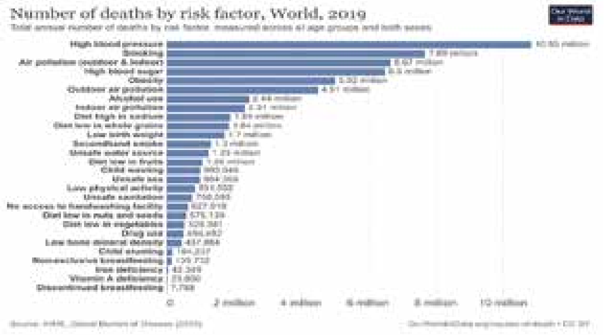

Kaynak: *Amerikan Sağlık Ölçme ve Değerlendirme Enstitüsü (IHME) (2019).*

Hava kirliliği, önde gelen ölüm nedenlerinden biri olmasının yanı sıra, uzun yıllar insan sağlığına zarar veren kronik hastalıklara yakalanmanın da ana nedenlerinden biridir. Şekil-2'de verilen insan sağlığını etkileyen risk faktörlerinin başında da hava kirliliği gelmektedir. Bu nedenle, hava kirliliği küresel düzeyde insan sağlığının bozulmasını doğrudan etkileyen önemli bir risk faktörüdür. Şekil-2'de gösterildiği üzere 2019 verilerine göre hava kirliliği, yüksek tansiyondan sonra insan sağlığını etkileyen riskler arasında ikinci sırada gelmektedir (Murray, 2020).

Şekil 2. *Dünya çapında insan sağlığını etkileyen risk faktörleri (2019)*

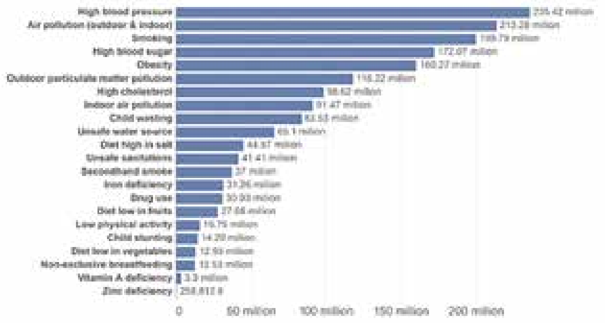

Kaynak: *Amerikan Sağlık Ölçme ve Değerlendirme Enstitüsü (IHME) (2019).*

Her yıl hava kirliliğinden ölenlerin sayısı, yaklaşık 6-7 milyon kişiyle dünya genelindeki toplam ölümlerin neredeyse %10'una denk gelmektedir. Bu oranlar, bazı ülkelerde %10'u geçebilmektedir (Murray, 2020). Dünya genelinde, son on yılda hava

britannica.com

1. 2019 жылы дүниежүзінде 10,85 миллион адам жоғары қан қысымы салдарынан көз жұмса, 7,69 миллион адамның өлімі темекінің кесірінен болса, 6,67 миллион адам ластанған ауаның нәтижесінде өмірімен қоштасқан.

Ауаның ластануы жылына шамамен 6-7 миллион адамның өліміне себепкер болса, әлемдегі адам өлімінің 10%-ы ауаның ластануына байланысты екенін білдіреді. Ал кейбір елдерде мұндай жағдай адам өлімінің 10%-дан көбін құрайды (Murray, 2020). Бүкіл әлемде соңғы онжылдықта ауаның ластануынан болатын өлім-жітімнің айтарлықтай өсуімен қатар, ілемдегі жан саны да еселеп артып келед (Theworldonly.org, 2016). Нәтижесінде, әлемде халық санының өсуі табиғи жолмен оттегі өндіретін орман мен егін алқаптарының жойылуын тездетіп, жаппай қалаласудан туындағын қосымша ауыртпалық экологоялық тепе-теңдікке әсер етіп отыр. экологиялық жағдайдың бұзылуы климаттың өзгеруіне де түрткі болуда. Сонымен қатар, соңғы жүзжылдықта орташа температураның 1°С-қа көтерілуі мұздықтардың еруі сияқты табиғи факторлар мен көмірқышқыл газының концентрациясы және парниктік эффектінің пайда болуы сияқты антропогендік факторлар ауаның ластануына тікелей әсер етіп жатыр (Біріккен ұлттар ұйымы, 2021). Температураның үздіксіз көтерілуі орман алқаптарының өртенуі мен мөлшерден көп ыстық ауа-райының жиілеуіне әкеп соқтырады. Мұндай климаттық әсер ауаның ластануымен бірге адам денсаулығына үлкен қауіп төндіретіні белгілі.

kirliliğinin neden olduğu ölümlerde önemli bir artış görülürken aynı zamanda toplam nüfus da katlanarak artmaktadır. 1820'de 1 milyar civarında olan dünya nüfusu bugün 8 milyarı bulmuştur (Theworldonly.org, 2016). Neticede, dünyadaki nüfus artışı, dünyanın oksijen deposu ve hava kirliliğini doğal olarak temizleyen ormanların ve ekili alanların yok edilmesini hızlandırırken şehirleşmenin neden olduğu ilave yük ekolojik dengeyi daha fazla etkilemektedir. Ekolojik kötüye gidiş aynı zamanda iklim değişikliğini de tetiklemektedir. Son yüz yılda ortalama sıcaklığın 1°C artması, buzulların erimesi gibi doğal faktörler ve karbondioksit konsantrasyon ve sera etkisinin ortaya çıkması gibi antropojenik faktörler atmosferik hava kirliliğini doğrudan etkilemektedir (Birleşmiş Milletler, 2021). Sıcaklıklardaki sürekli artış, orman yangınlarına ve daha yaygın aşırı sıcak havalara yol açmaktadır. Bu tür iklimsel etkilerin hava kirliliği ile birlikte insan sağlığı için büyük tehdit oluşturduğu bilinmektedir.

Ekoloji uzmanları ve çevre korumacılar yıllardır bu soruna bir çözüm bulmaya çalışmaktadır. Kazakistan açısından bakıldığında günümüzde yaşanan atmosferik hava kirliliği ile ilgili çevresel durum, endişe verici bir düzeye ulaşmaya başlamıştır. Bunu etkileyen faktörler arasında atmosfere zararlı mad-

1. 2019 yılında dünyada 10,85 milyon kişi yüksek tansiyon, 7,69 milyon kişi sigara ve 6,67 milyon kişi hava kirliliği nedeniyle ölmüştür.

de yayan taşıt sayısındaki artışı (%55), petrolün ve gazın üretimi ve işlenmesi sırasında oluşan zararlı maddeleri ve sanayi kuruluşlarının (ısı santralleri vb.) yaydığı zararlı endüstriyel gazları (%30) ve gıdaların hazırlanması ve evsel atık işlenmesi sırasında oluşan zararlı emisyonları (%15) sayabiliriz (24.kz, 2022).

Kazakistan'ın tüm eyaletlerinde ve büyük şehirlerinde sabit kirletici kaynaklardan atmosfere salınan kirletici emisyonlar, beş yıllık aralıklarla karşılaştırılarak Tablo-1'de gösterilmiştir. İstatistikler, Akmola, Atırau, Jambıl, Kostanay, Mangıstau, Güney Kazakistan, Pavlodar eyaletleri ile Astana ve Almatı şehirlerinde artan oranlarda atmosfere zararlı emisyonların salındığını göstermektedir. Diğer bölgelerde ise önceki beş yıllıklarla karşılaştırıldığında söz konusu değerlerin düştüğü görülmektedir.

Экологтар мен табиғатты қорғау белсенділері ұзақ жылдар бойы осы мәселенің шешімін табуға барынша күш жұмсап келеді. Қазақстандағы ауаның ластануына қатысты экологиялық жағдай алаңдатарлық деңгейге жете бастады. Бұған әсер етуші факторлардың қатарына ауаға зиянды заттарды шығаратын автомобильдер санының артуын (55%), мұнай мен газды өндіру және өңдеу кезінде пайда болатын зиянды заттар және өнеркәсіптік кәсіпорындардағы (ЖЭО және т.б.) зиянды өндірістік газдарды (30%), сондай-ақ, тамақ дайындау және тұрмыстық қалдықтарды өңдеу кезінде пайда болатын зиянды шығарындыларды (15%) жатқызуға болады (24.kz, 2022).

Қазақстанның барлық облыстары мен ірі қалаларының тұрақты көздерден ауаға шығатын ластағыш заттардың шығарындыларын бес жылдық аралықпен салыстырып қарағанда, мынадай көрсеткіштерге көз жеткізуге болады. Яғни, ауаға зиянды шығарындылар Ақмола, Атырау, Жамбыл, Қостанай, Маңғыстау, Оңтүстік Қазақстан, Павлодар облыстары мен Астана және Алматы қалаларында байқалса, басқа облыстарда, керісінше, алдыңғы бесжылдықтармен салыстырғанда әлдеқайда төмен көрсеткштер көрсетіп отыр. Ал жалпы ұлттық көрсеткіш бойынша 2005 жылмен салыстырғанда зиянды шығарындылардың азайғандығы байқалады (Кесте-1) (Ұлттық статистика бюросы, 2022а) .

Кесте-1.

Қазақстан бойынша зиянды шығарындылардың көлемі (мың тонна)

№	Облыстар мен ірі қалалар	2005	2010	2015	2021
1	Ақмола	43,9	72,9	85,6	77,3
2	Ақтөбе	168,2	125,3	134,3	137,4
3	Алматы	68,4	74,7	55,0	47,9
4	Атырау	89,4	97,8	110,7	160,3
5	Батыс Қазақстан	76,4	58,1	42,4	26,0
6	Жамбыл	18,9	19,3	41,9	55,8
7	Қарағанды	1 415,4	661,2	596,4	569,7
8	Қостанай	100,4	114,5	91,6	137,9
9	Қызылорда	40,0	29,0	30,1	29,2
10	Маңғыстау	63,5	68,6	72,5	75,2
11	Түркістан	36,8	40,7	69,0	62,2
12	Павлодар	556,8	572,5	552,9	736,1
13	Солтүстік Қазақстан	65,5	77,8	74,9	61,2
14	Шығыс Қазақстан	165,7	147,0	127,1	128,1
15	Астана қаласы	44,0	56,2	56,3	62,2

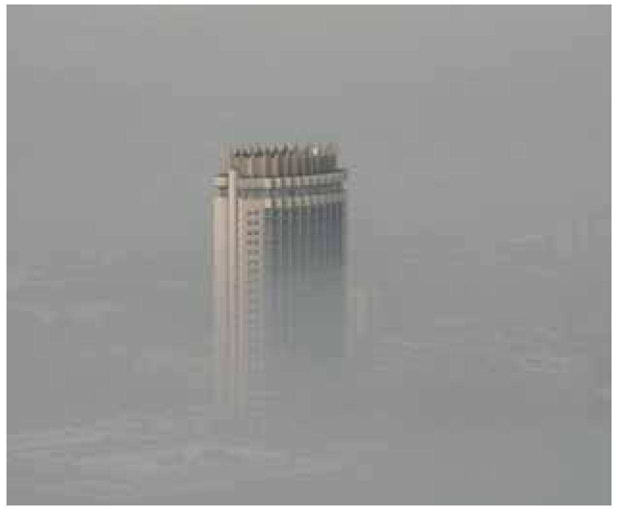

obk.kz

Tablo-1'e göre ulusal ortalama açısından her ne kadar son yıllarda bir artış gözlemlense de 2005 yılı ile karşılaştırıldığında genel itibariyle bir düşüş eğiliminin yaşanmakta olduğu fark edilmektedir (Ulusal İstatistik Bürosu, 2022a).

Tablo-1.

Kazakistan'daki zararlı emisyon miktarı (bin ton)

№	Eyaletler ve büyükşehirler	2005	2010	2015	2021
1	Akmola eyaleti	43,9	72,9	85,6	77,3
2	Aktöbe eyaleti	168,2	125,3	134,3	137,4
3	Almatı eyaleti	68,4	74,7	55,0	47,9
4	Atırau eyaleti	89,4	97,8	110,7	160,3
5	Batı Kazakistan eyaleti	76,4	58,1	42,4	26,0
6	Jambıl eyaleti	18,9	19,3	41,9	55,8
7	Karagandı eyaleti	1 415,4	661,2	596,4	569,7
8	Kostanay eyaleti	100,4	114,5	91,6	137,9
9	Kızılorda eyaleti	40,0	29,0	30,1	29,2
10	Mangıstau eyaleti	63,5	68,6	72,5	75,2
11	Güney Kazakistan eyaleti	36,8	40,7	69,0	62,2
12	Pavlodar eyaleti	556,8	572,5	552,9	736,1
13	Kuzey Kazakistan eyaleti	65,5	77,8	74,9	61,2
14	Doğu Kazakistan eyaleti	165,7	147,0	127,1	128,1
15	Astana şehri	44,0	56,2	56,3	62,2
16	Almatı şehri	15,5	11,0	39,1	40,8
	Kazakistan geneli	**2 968,8**	**2 226,6**	**2 180,0**	**2 407,5**

Kaynak:

Kazakistan Ulusal İstatistik Bürosu (2022).

Burada ifade edilmesi gereken önemli hususlardan birisi ülkedeki sabit kirletici kaynaklarının sayısında bir azalma görülmemiş olmasıdır. Aksine Kazakistan Ulusal İstatistik Bürosu verilerine göre

16	Алматы қаласы	15,5	11,0	39,1	40,8
	Қазақстан Республикасы	**2 968,8**	**2 226,6**	**2 180,0**	**2 407,5**

Дереккөз:

ҚР Ұлттық Статистика Бюросы (2022)

Дегенмен, елімізде тұрақты ластау көздерінің саны азаяр емес. ҚР Ұлттық статистика бюросының мәліметтеріне сүйенсек, ауаны ластау көздерінің саны жылдан жылға қарқынды түрде артып келеді. 2005 жылы олардың саны 108 576 болса, 2021 жылы 244 681-ге жеткен (Кесте-2) (Ұлттық статистика бюросы, 2022b). Кестеге сәйкес, тек ғана еліміздің ірі қаласы Алматыда тұрақты ластау көзінің азайғандығын көруге болады.

Кесте-2.

Тұрақты ластау көздерінің саны

№	Облыстар мен ірі қалалар	2005	2010	2015	2021
1	Ақмола	3 421	6 033	14 829	16 321
2	Ақтөбе	5 473	9 958	18 706	21 568
3	Алматы	4 241	5 974	13 485	13 218
4	Атырау	6 824	23 269	25 355	25 004
5	Батыс Қазақстан	4 164	7 145	11 415	10 319
6	Жамбыл	6 639	8 417	12 618	14 038
7	Қарағанды	5 961	9 163	12 747	15 867
8	Қостанай	4 862	10 593	18 366	17 783
9	Қызылорда	4 277	6 014	11 590	10 925
10	Маңғыстау	14 010	21 568	22 863	23 948
11	Түркістан	8 367	12 663	14 720	13 687
12	Павлодар	4 093	7 703	11 803	14 068
13	Солтүстік Қазақстан	3 080	6 272	9 171	14 068
14	Шығыс Қазақстан	17 387	17 189	18 523	20 302
15	Астана қаласы	1 995	4 494	5 717	5 624
16	Алматы қаласы	13 782	12 257	13 141	7 941
	Қазақстан Республикасы	**108 576**	**168 712**	**235 049**	**244 681**

Дереккөз:

ҚР Ұлттық Статистика Бюросы (2022)

Осы орайда Алматы қаласының ластану көзінің азайғанына қарамастан, оның таулармен қоршалған географиялық жағдайда орналасуына байланысты негізгі ластаушы заттар (азот диоксиді, күкірт диоксиді және 2,5 мкм тоқтатылған бөлшектер) бойынша халық денсаулығына канцерогенді емес қауіптің даму ықтималдығы жоғары. Нақтырақ айтсақ, бұның негізгі себебінің бірі – қаланың тау қоршаған шұңқырда орналасуы. Мегаполистің жан-

hava kirliliğine neden olan kaynakların sayısı hızlı bir şekilde artmaya devam etmektedir. 2005'de 108.576 olan bu kaynaklar 2021'de 244.681'e ulaşmıştır (Ulusal İstatistik Bürosu, 2022b). Tablo-2'den de görülebileceği üzere sabit kirletici kaynakların sayısı ülke genelinde artmakta olup, bunun tek istisnası Almatı şehridir.

Tablo-2.

Sabit kirletici kaynaklarının sayısı (adet)

№	Eyaletler ve büyükşehirler	2005	2010	2015	2021
1	Akmola eyaleti	3 421	6 033	14 829	16 321
2	Aktöbe eyaleti	5 473	9 958	18 706	21 568
3	Almatı eyaleti	4 241	5 974	13 485	13 218
4	Atırau eyaleti	6 824	23 269	25 355	25 004
5	Batı Kazakistan eyaleti	4 164	7 145	11 415	10 319
6	Jambıl eyaleti	6 639	8 417	12 618	14 038
7	Karagandı eyaleti	5 961	9 163	12 747	15 867
8	Kostanay eyaleti	4 862	10 593	18 366	17 783
9	Kızılorda eyaleti	4 277	6 014	11 590	10 925
10	Mangıstau eyaleti	14 010	21 568	22 863	23 948
11	Güney Kazakistan eyaleti	8 367	12 663	14 720	13 687
12	Pavlodar eyaleti	4 093	7 703	11 803	14 068
13	Kuzey Kazakistan eyaleti	3 080	6 272	9 171	14 068
14	Doğu Kazakistan eyaleti	17 387	17 189	18 523	20 302
15	Astana şehri	1 995	4 494	5 717	5 624
16	Almatı şehri	13 782	12 257	13 141	7 941
	Kazakistan geneli	**108 576**	**168 712**	**235 049**	**244 681**

Kaynak:

Kazakistan Ulusal İstatistik Bürosu (2022).

Almatı özelinde kirlilik kaynaklarının azalıyor olmasına rağmen şehrin dağlarla çevrili bir konuma sahip olması, ana kirleticilerin (azot dioksit, kükürt dioksit ve partiküler madde (PM)2,5) yine de halk sağlığı için kanserojen olmayan bir risk potansiyeline sebebiyet vermektedir. Şehrin, etrafı dağlarla çevrili olduğu için rüzgar akışı sadece zirvelerin üzerinden geçmektedir. Bu nedenle rüzgar, şehre belirli bir ölçüde temiz hava sağlayabilmekte, bu da emisyonların (duman) rüzgar ile belirli bir ölçüde temizlenerek şehrin üzerindeki temiz hava arasında bir sınır oluşturmaktadır. "Rüzgar gölgesi" olarak adlandırılan bu boşluğa doğru rüzgarın esmesi oldukça zordur. Yani bu alanda şehrin tüm araçları, sanayi işletmeleri, özel ısıtma sistemleri vb. kirletici kaynaklardan çıkan zararlı emisyonlar toplanmaktadır. Böylece Almatı'nın bulunduğu coğrafi

жағынан тау қоршап тұрғандықтан жел ағыны тек шыңдардың үстінен сырғып өтіп кете береді. Демек, жел қаланың шығарындылары (түтін) мен қаланың үстіндегі таза ауа арасындағы нақты шекараны белгілейді. «Жел көлеңкесі» деп аталатын бұл кеңістікке жел екпіні әрең енеді. Яғни, бұл кеңістікте қаланың барлық көліктері, өнеркәсіптік кәсіпорындары, жеке жылыту жүйелері және т.б. ластағыш көздерден пайда болатын зиянды шығарындылар жиналады. Алматының географиялық ерекшелігіне байланысты жел төмен түсіп, ауада қалықтап тұрған зиянды түтінді алып кете алмайды (Сурет 3) (Кисамедин, 2017). Салдарынан, қалада ауарайы желсіз сияқты көрініп, ауа алмасу үдерісі өте төмен деңгейде жүреді.

Сурет 3. *Алматы қаласындағы жел ағыны*

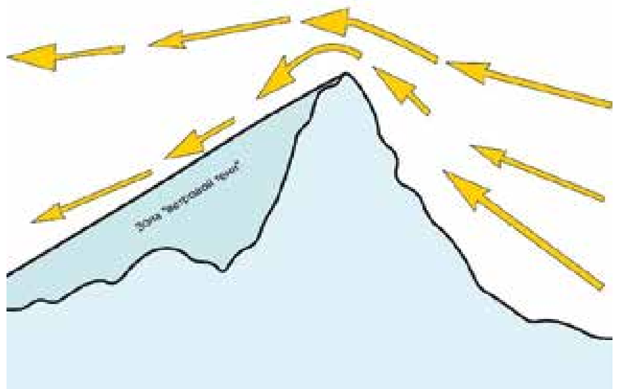

Дереккөз: *auagroup.kz*

Қазақстандық «Қазгидромет» мекемесімен бірлесіп Дүниежүзілік ауаның ластануын анықтау жөніндегі ұйым IQAir еліміздегі ауаның сапасын қадағалау жұмыстарын жүргізіп отырады. Ауаның ластану деңгейін бағалау алты санат бойынша жүргізіледі: жақсы,

1. 2019 жылы әлемде жоғары қан қысымы салдарынан 235,42 миллион адамның денсаулығына зиян келтірілсе, 213,28 миллион адам ауаның ластығынан мүгедектікке шалдыққан.

қалыпты, сезімтал топтар үшін зиянды, зиянды, өте зиянды, қауіпті. Өлшеулер барлық бақылау бекеттерінде күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот оксиді және диоксиді бойынша жүргізіледі. Ауаның сапасы, біріншіден, қауіптілік дәрежесін ескере отырып, шекті рұқсат етілген концентрацияда ең жоғары нормаланған мәні бар бес зат бойынша есептелетін ауаның ластануының кешенді индексі (ИЗА5) бойынша, екіншіден, тәуекелдерді талдау әдістемесі бойынша тоқтатылған бөлшектерді ескере отырып бағаланады. IQAir мәліметтеріне сәйкес, Қазақстанда 2021 жылға арналған PM2.5 орташа

konum itibariyle rüzgar, Şekil-3'de gösterildiği üzere havada toplanan zararlı dumanı esip, uzaklaştıramamaktadır (Kisamedin, 2017). Bundan dolayı da şehirdeki hava rüzgarsız bir seyrederek, hava değişimi süreci düşük bir seviyede gerçekleşmektedir.

Şekil-3. *Almatı şehrinde rüzgar akışı*

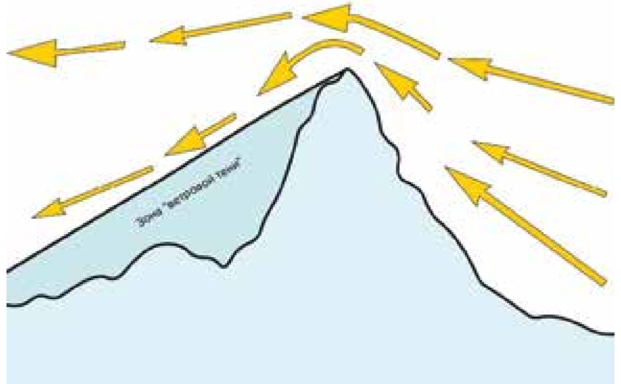

***Kaynak**: Auagroup.kz (2017).*

Dünya Hava Kirliliği Kontrol Örgütü (IQAir), yerel kurum "Kazgidromet" ile birlikte ülkedeki atmosferik havanın kalitesini devamlı izlemektedir. Atmosferik hava kirliliği seviyesi, esas olarak altı kategoride değerlendirilmektedir: iyi, normal, hassas gruplar için zararlı, zararlı, çok zararlı ve tehlikeli. Tüm kontrol istasyonlarında kükürt dioksit, karbon monoksit, nitrojen oksit ve dioksit ölçümleri yapılmaktadır. Hava kalitesi, ilk olarak, tehlike derecesi dikkate alınarak izin verilen maksimum konsantrasyonda en yüksek normalleştirilmiş değere sahip beş maddeye göre hesaplanan karmaşık hava kirliliği indeksine göre tespit edilir ve sonrasında PM2,5 dikkate alınarak risk analizi tekniğine göre değerlendirilir. IQAir'e göre, 2021 için Kazakistan'daki ortalama PM2,5 konsantrasyonu, Dünya Sağlık Örgütü'nün hava kalitesi için belirlediği yıllık standart değerinden 6,2 kat yüksektir. Hava kalitesi açısından Kazakistan, dünyadaki 117 ülke arasında 23. sırada yer almaktadır. Ülkenin genel ortalama endeksi 91'dir. Söz konusu kuruluşun istatistiklerine göre 2021'de Kazakistan'ın en temiz şehri - hava kalitesi indeksi 6 olan - Şu şehri olurken, en kirli şehri 161 hava kalitesi indeksine sahip olan Karagandı şehri olmuştur (IQAir.com, 2022). 2022'nin Ekim ayı verilerine göre, Kazakistan'da Astana, Almatı, Karagandı, Pervomayka gibi şehirler çok yüksek kirli havası olan dört şehir olarak tespit edilmiştir. Kökşetau, Petropavl, Şu, Burunday ve Jezkazgan şehirleri ise yeşil bölgede yer almıştır (IQAir.com, 2022). Ancak bu durum, trafik hareket-

1. 2019 yılında dünya çapında 235,42 milyon kişi yüksek tansiyondan etkilenirken, 213,28 milyon kişi hava kirliliği nedeniyle sakat kalmıştır.

концентрациясы: ауа сапасы үшін Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының жылдық нормативтік мәнінен 6,2 есе жоғары. Ауа сапасы бойынша Қазақстан әлемдегі 117 елдің ішінде 23-ші орында тұрақтаған. Елдің жалпы орташа индексі – 91. Аталмыш ұйымның статистикасына сүйенсек, 2021 жылы Қазақстандағы ең таза қала – ауа сапасының индексі 6 болған Шу қаласы болса, ең ластанған қала – 161 индексі бар Қарағанды қаласы болды (IQAir.com, 2022). 2022 жылдың қазан айында Қазақстанда ауаның ластану деңгейі өте жоғары 5 елді мекен болды. Олар Астана, Алматы, Қарағанды, Бурабай, Первомайка кенті.

> 1. Қазақстанда тұрақты ластау көздерінің саны 2005 жылы 108 576 болса, 2021 жылы 244 681-ге жеткен.

Ал жасыл аймақта Көкшетау, Петропавл, Шу, Бурундай және Жезқазған қалалары орын алған (IQAir.com, 2022). Дегенмен, бұл жағдай халықтың көлік қолдану белсенділігіне, тәулік мезгіліне және басқа факторларға байланысты өзгеріп отырады.

Бұл жағдай КОВИД-19 пандемиясы басталғаннан бері енгізілген қозғалыс шектеулерінің арқасында белгілі бір дәрежеде жақсарған еді. Тіпті адамдар ауаның қаншалықты тазаланғанын дем алу арқылы салыстыра алды. Демек, елімізде табиғи және антропогендік жолдармен ауаның ластану мәселесін шешуге болады. Бұл мәселені шешудің бірден-бір жолы – заманауи тазарту жүйесін орнату арқылы өндірістерден ауаға бөлініп шығатын шығарындыларды азайту. Бұл атмосфераға шығарылатын зиянды заттардың деңгейін төмендетеді. Бұл мәселені атмосфераның ластануын азайтуға бағытталған заңдар мен заңнамалық актілер қабылдау арқылы мемлекеттік деңгейде шешу қажет. Осындай экологиялық мәселелерді шешуде мемлекет үлкен қаражат бөліп жатыр. Кесте 3-те көрсетілгендей, үкімет тарапынан бөлінген қаражат көлемі 2005 жылмен салыстырғанда 2021 жылы 5,5 есеге дейін артқанын байқауға болады (Ұлттық статистика бюросы, 2022с).

Кесте-3. *Қазақстанда қоршаған ортаны қорғауға жұмсалған ағымдағы шығындардың көлемі (мың теңге)*

№	Облыстар мен ірі қалалар	2005	2010	2015	2021
1	Ақмола	324 102	549 875	1 200 707	4 791 410
2	Ақтөбе	4 741 222	10 075 432	18 308 916	32 455 655
3	Алматы	306 337	1 370 814	2 431 904	2 304 693
4	Атырау	5 631 372	23 756 114	40 254 371	52 132 403
5	Батыс Қазақстан	359 935	551 627	3 793 821	9 038 468
6	Жамбыл	683 473	816 227	3 245 330	5 765 390
7	Қарағанды	5 363 154	12 847 914	23 881 108	36 770 655
8	Қостанай	4 089 098	8 892 823	5 171 019	13 722 916
9	Қызылорда	856 103	3 074 167	2 904 693	3 300 927
10	Маңғыстау	10 894 270	13 362 578	29 093 197	7 823 690
11	Түркістан	862 983	1 618 764	4 988 206	6 412 471
12	Павлодар	4 938 780	12 250 778	16 696 011	30 579 926
13	Солтүстік Қазақстан	179 980	397 164	1 864 711	4 919 885
14	Шығыс Қазақстан	3 493 977	7 547 966	15 838 119	28 812 255
15	Астана қаласы	85 608	267 160	1 584 670	955 667
16	Алматы қаласы	747 846	2 273 175	3 393 266	6 003 805
	Қазақстан Республикасы	**43 558 238**	**99 652 579**	**174 650 049**	**245 790 216**

Дереккөз:
ҚР Ұлттық Статистика Бюросы (2022)

liliğine, günün saatine ve diğer faktörlere göre değişiklik gösterebilmektedir.

Kazakistan'daki hava kirliliği, COVID-19 salgını nedeniyle getirilen hareket kısıtlamaları sayesinde belirli ölçüde iyileşmiştir. Bu da bize ülkedeki hava

> **1. Kazakistan'da sabit kirletici kaynaklarının sayısı 2005 yılında 108.576 adet iken, 2021 yılında 244.681'e ulaşmıştır.**

kirliliği sorununu doğal ve antropojenik yollarla çözebilmenin mümkün olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede söz konusu sorunların en temel çözüm yolunun, modern arıtma sistemlerinin kurularak sanayi kuruluşlarından havaya salınan emisyonların azaltılması olduğu söylenebilir. Bu şekilde, atmosfere salınan zararlı maddelerin seviyesi azaltılabilir. Ancak bu tedbirlerin öncesinde ihtiyaç duyulan yasal ve kurumsal düzenlemelerin tamamlanması ve gerekli kontrol ve denetim mekanizmalarının etkin bir şekilde işletilmesi önem arz etmektedir. Aslında Kazakistan hükümeti söz konusu çevre sorunlarının üstesinden gelmek üzere bütçeden büyük miktarda fonlar ayırmaktadır. Tablo-3'te gösterildiği üzere 2021 yılında devlet tarafından tahsis edilen fon miktarı, 2005'e kıyasla 5,5 kat artmıştır (Ulusal İstatistik Bürosu, 2022c).

Tablo-3. Kazakistan'da çevre korumaya harcanan cari harcama miktarı (bin tenge)

№	Eyaletler ve büyükşehirler	2005	2010	2015	2021
1	Akmola eyaleti	324 102	549 875	1 200 707	4 791 410
2	Aktöbe eyaleti	4 741 222	10 075 432	18 308 916	32 455 655
3	Almatı eyaleti	306 337	1 370 814	2 431 904	2 304 693
4	Atırau eyaleti	5 631 372	23 756 114	40 254 371	52 132 403
5	Batı Kazakistan eyaleti	359 935	551 627	3 793 821	9 038 468
6	Jambıl eyaleti	683 473	816 227	3 245 330	5 765 390
7	Karagandı eyaleti	5 363 154	12 847 914	23 881 108	36 770 655
8	Kostanay eyaleti	4 089 098	8 892 823	5 171 019	13 722 916
9	Kızılorda eyaleti	856 103	3 074 167	2 904 693	3 300 927
10	Mangıstau eyaleti	10 894 270	13 362 578	29 093 197	7 823 690
11	Güney Kazakistan eyaleti	862 983	1 618 764	4 988 206	6 412 471
12	Pavlodar eyaleti	4 938 780	12 250 778	16 696 011	30 579 926
13	Kuzey Kazakistan eyaleti	179 980	397 164	1 864 711	4 919 885
14	Doğu Kazakistan eyaleti	3 493 977	7 547 966	15 838 119	28 812 255
15	Astana şehri	85 608	267 160	1 584 670	955 667
16	Almatı şehri	747 846	2 273 175	3 393 266	6 003 805
	Kazakistan geneli	**43 558 238**	**99 652 579**	**174 650 049**	**245 790 216**

Kaynak:
Kazakistan Ulusal İstatistik Bürosu (2022).

Сонымен қатар, ауаның ластануының себептерінің арасында Қазақстандағы электр

> **1. 2021 жылы Қазақстандағы ең таза қала – ауа сапасының индексі 6 болған Шу қаласы болса, ең ластанған қала – 161 индексі бар Қарағанды қаласы болды.**

энергиясын тұтыну да жылдан жылға қарқынды өсіп келеді. Мысалы, 2000 жылы ел бойынша жалпы тұтыну көлемі 51 635,1 млн. кВт/сағ. болса, 2021 жылы 115 079,2 млн. кВт/сағатқа артқан (Ұлттық статистика бюросы, 2022d). Қазақстанда жалпы өндірілген электр энергиясы көлемінің 9%-ын газ-турбиналық электр станциялары құраса, су электр станцияларына 8%-ы ғана тиесілі, ал жаңартылатын энергия көздерінің көмегімен өндірілген электр энергиясының үлесі шамамен 3%-ын ғана құрайды. Қалған 79% энергия жылу электр станцияларының көмегімен алынады (Samruk Energy, 2022). Мұның ауаға шығаратын зиянды шығарындылырын былай түіндірсе болады. Қуаты 1000 МВт болатын газбен қуатталатын жылу электр станциясында жылына 13 000 тоннаға дейін және көмірмен қуатталатын жылу электр станциясында жылына 165 000 тоннаға дейін күкірт газы, азот оксиді, көміртек оксиді, көмірсутектер, альдегидтер және күл сияқты зиянды заттар бөлінеді (Логинов, 2012).

Ал, атом электр станциясында ауаға бөлінетін мұндай зиянды заттар мүлдем жоқ. Демек, ауаның ластануының алдын алудың тағы бір шешімі – атом электр станцияларының салынуы. Бұған қоса, осы жылы Еуропарламент атом энергетикасы салынған инвестицияларды тұрақты даму тұжырымдамасына сәйкес деп таныды (Kapital.kz, 2022). Шындығында, атом энергиясы климатқа

Öte yandan hava kirliliği nedenleri arasında bulunan Kazakistan'da elektrik tüketimi de yıllar itibariyle hızlı bir artış eğilimindedir. 2000 yılında ülkedeki toplam elektrik tüketimi, 51,635 milyon kWh iken, 2021'de 115,079 milyon kWh'ı bulmuştur (Ulusal İstatistik Bürosu, 2022d). Kazakistan'da gaz türbinli elektrik santrallerinden, hidroelektrik santrallerden ve yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen elektriğin payı, toplam elektrik tüketiminin sadece %3'ünde denk gelmektedir. Kalan %79'luk enerji ise termik santraller üzerinden elde edilmektedir (Samruk Enerji, 2022). Elektrik üretim süreçlerinin çevresel etkileri açısından bakıldığında, 1000 MW kapasiteli gaz türbinli elektrik santralleri yılda 13,000 tona kadar, kömür yakıtlı termik santralleri yılda 165,000 tona kadar kükürt dioksit, azot oksit, karbon monoksit, hidrokarbon, aldehitler ve kül gibi zararlı maddeleri atmosfere salmaktadır (Loginov, 2012).

Nükleer santrallerde ise bu tür zararlı maddelerin havaya salınımı söz konusu değildir. Bu nedenle hava kirliliğini önlemenin bir diğer çözümü de nükleer santraller inşa edilmesidir. Ayrıca bu yıl Avrupa Parlamentosu nükleer enerji yatırımlarını sürdürülebilir kalkınma kavramıyla uyumlu ola-

> **1. 2021 yılında Kazakistan'ın en temiz şehri – hava kalitesi indeksi 6 olan Şu şehri iken, en kirli şehir olarak 161 hava kalitesi indeksine sahip olan Karagandı şehri olmuştur.**

rak kabul etmiştir (Kapital.kz, 2022). Uluslararası Enerji Ajansı (IEA), nükleer enerji santrallerinin, Paris Anlaşması'nda öngörüldüğü gibi, gezegendeki sıcaklık artışını 1,5°C'de tutmakla birlikte hızlı ve uygun fiyatlı enerji elde etmenin ana önlemlerinden biri olduğunu ileri sürmektedir. Günümüzde nükleer santraller çevresel açıdan temiz bir enerji kaynağı olarak kabul edilmekte ve ekonomik açıdan da diğer kaynaklara göre çok daha verimli bulunmaktadır. Bununla birlikte nükleer santrallerin oluşturabileceği muhtemel çevresel riskleri de tamamen göz ardı etmek mümkün değildir. Öte yandan yeşil enerji altyapısının geliştirilerek yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş, yapı standartlarının geliştirilmesi, atık yakma tesislerinin inşası gibi adımları da diğer önlemler arasında gösterebiliriz. Dahası, ülkenin büyük şehirlerindeki hava kirliliğinin en önemli faktörlerinden biri olan içten yanmalı motorla donatılmış araç sayısının azaltılması gerekmektedir. Diğer yandan, araçların atmosfere zararlı madde emisyon salınımını azaltmak için taşıt dumanını temizleyen yüksek kaliteli filtre kullanımı zorunlu hale getirilmelidir.

tengrinews.kz

зиянды «парниктік газдарды» бөлмейді. Халықаралық энергетикалық агенттік (IEA) атом электр станциялары Париж келісімінде көзделген планетада температураның көтерілуін 1,5°C деңгейінде ұстап тұру үшін тез және қолжетімді энергия алудың негізгі шараларының бірі екендігіне сенімді. Бүгінде, экологиялық тұрғыдан алғанда, атом электр станциялары таза энергия көзі ретінде саналып, экономикалық тұрғыдан басқа көздерге қарағанда әлдеқайда тиімді болып отыр. Дегенмен, атом электр станциясы тарапынан туындауы мүмкін қауіптерді де ескеру қажет. Сонымен қатар, жаңартылатын энергия көздеріне көшу, құрылыс стандарттарын енгізу, қоқыс жағатын зауыттар салу ауаның ластануы мәселесінің алдын алатын шаралар болып табылады. Еліміздің үлкен қалаларында ауаны ластаушы ірі факторлардың бірі болып табылатын іштен жану қозғалтқышымен жабдықталған автокөліктердің санын азайту қажет. Сондай-ақ, көлік жүргізушілеріне атмосфераға зиянды заттардың шығарындыларын азайту мақсатында көліктің түтінін тазартудың жоғары сапалы сүзгілерін қолдануға міндеттеу керек. Ал егер іштен жану қозғалтқышы бар автокөліктер атмосфераға мүлдем зиян келтірмейтін электрокөліктермен ауыстырылса, ауаның ластануы мәселесі мүлдем жойылады. Бұл бастамалардың барлығы ауаның ластануы мәселесіне кешенді түрде қарау арқылы оның алдын алуға және оны азайтуға үлкен үлес қосады.

Дереккөз:

1. Біріккен Ұлттар Ұйымы (2021). Климаттың өзгеруі туралы негізгі фактілер мен деректер. Сілтеме: https://www.un.org/ru/climatechange/science/key-findings. Қаралған күн: 03.11.2022.
2. Кисамедин Г. (2017). Алматының үстінде «түтін сызығы» қалай қалыптасады. Сілтеме: http://auagroup.kz/vozduh-v-almaty/kak-obrazuetsya-liniya-smoga-nad-almaty.html. Қаралған күн: 16.10.2022.
3. Логинов Е.Л., (2012). Әлемдік энергетикадағы Атом энергоөнеркәсіптік кешені: дағдарыстан кейінгі кезеңдегі стратегиялық трендтер // Ұлттық мүдделер: басымдықтар мен қауіпсіздік. – № 28 (169). – 2-10 бб.
4. Ұлттық статистика бюросы (2022а). Тұрақты көздерден атмосфераға шығатын ластағыш заттардың шығарындылары. Сілтеме: https://stat.gov.kz/official/industry/157/statistic/7. Қаралған күн: 26.10.2022.
5. Ұлттық статистика бюросы (2022b). Тұрақты ластау көздерінің саны. Сілтеме: https://stat.gov.kz/official/industry/157/statistic/7. Қаралған күн: 26.10.2022.
6. Ұлттық статистика бюросы (2022с). Қоршаған ортаны қорғауға жұмсалған ағымдағы шығындардың көлемі. Сілтеме: https://stat.gov.kz/official/industry/157/statistic/77. Қаралған күн: 01.11.2022.
7. Ұлттық статистика бюросы (2022d). Қазақстан Республикасындағы электр энергиясымен, газбен, бумен, ыстық сумен және ауаны кондициялаумен жабдықтау секциясында өнеркәсіп өнімдерін өндіру. Сілтеме: https://stat.gov.kz/official/industry/151/statistic/8. Қаралған күн: 01.11.2022.
8. 24.kz (2022). Қазақстан қалаларында ауаның ластануы. Сілтеме: https://24.kz/ru/tv-projects/dnevnaya-smena/item/567713-zagryaznenie-vozdukha-v-gorodakh-kazakhstana-dnevnaya-smena-10-10-2022. Қаралған күн: 22.10.2022.
9. IQAir.com (2022). Қазақстандағы ауа сапасы. Сілтеме: https://www.iqair.com/kazakhstan. Қаралған күн: 18.10.2022.
10. Kapital.kz, 2022. Еуропалық Одақта газ бен атом энергиясы жасыл технологияға теңестірілді. Сілтеме: https://kapital.kz/world/107035/v-yes-gaz-i-atomnaya-energiya-stanut-zelenymi-tekhnologiyami.html. Қаралған күн: 02.11.2022.
11. Murray, C. J., Aravkin, A. Y., Zheng, P., Abbafati, C., Abbas, K. M., Abbasi-Kangevari, M., … & Borzouei, S. (2020). Global burden of 87 risk factors in 204 countries and territories, 1990–2019: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. *The Lancet*, *396*(10258), 1223-1249.
12. Samruk Energy (2022). Қазақстанның электр энергиясы мен көмір нарығын талдау. 2021 жылғы қаңтар-желтоқсан. Сілтеме: http://energo-cis.ru/wyswyg/file/news/%D0%A1%D0%B0%D0%BC%D1%80%D1%83%D0%BA%20-%20%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%82_%D0%BE%D0%B1%D0%B7%D0%BE%202021.pdf. Қаралған күн: 05.11.2022.
13. Theworldonly.org (2016). Жер халқының өсуі: соңғы 200 жылда 6 миллиард болды. Сілтеме: https://theworldonly.org/rost-naseleniya-zemli-6-milliardov-za-poslednie-200-let/. Қаралған күні: 25.10.2022.

(Бұл мақала алғашқы рет «Азия Еуропа» журналының 76-ншы нөмерінде (2022 ж., қараша айы) жарияланды.)

Elektrikli araç kullanımının yaygınlaştırılması da bu önlemler arasında sayılabilir. Sayılan bu öneri ve önlemlerin bütüncül politikalarla desteklenmesi çevre sorunlarının çözümü için umut verici katkılar sağlayacaktır.

Kaynaklar:

1. Birleşmiş Milletler (2021). İklim değişikliği ile ilgili temel gerçekler ve rakamlar. Alınan yer: https://www.un.org/ru/climatechange/science/key-findings. Erişim tarihi: 03.11.2022.
2. IQAir.com (2022). Kazakistan'da hava kalitesi. Alınan yer: https://www.iqair.com/kazakhstan. Erişim tarihi: 18.10.2022.
3. Kapital.kz (2022). Avrupa Birliği'nde gaz ve nükleer enerji yeşil teknolojiye dönüştürülecektir. Alınan yer: https://kapital.kz/world/107035/v-yes-gaz-i-atomnaya-energiya-stanut-zelenymi-tekhnologiyami.html. Erişim tarihi: 02.11.2022.
4. Kisamedin G. (2017). Almatı üzerinde "duman çizgisi" nasıl oluşuyor? Alınan yer: http://auagroup.kz/vozduh-v-almaty/kak-obrazuetsya-liniya-smoga-nad-almaty.html. Erişim tarihi: 16.10.2022.
5. Loginov E.L., (2012). Dünya enerjisinde nükleer enerji sanayi kompleksi: kriz sonrası dönemde stratejik eğilimler. Ulusal çıkarlar: öncelikler ve güvenlik. № 28 (169). s. 2-10.
6. Murray, C. J., Aravkin, A. Y., Zheng, P., Abbafati, C., Abbas, K. M., Abbasi-Kangevari, M., … & Borzouei, S. (2020). 204 ülke ve bölgede 87 risk faktörünün küresel yükü, 1990–2019: Küresel Hastalık Yükü Çalışması için sistematik bir analiz. *The Lancet*, *396* (10258), s. 1223-1249.
7. Samruk Energy (2022). Kazakistan'ın elektrik ve kömür piyasasının analizi. Ocak-Aralık 2021. Alınan yer: http://energo-cis.ru/wyswyg/file/news/%D0%A1%D0%B0%D0%BC%D1%80%D1%83%D0%BA%20-%20%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%82_%D0%BE%D0%B1%D0%B7%D0%BE%202021.pdf. Erişim tarihi: 05.11.2022.
8. Theworldonly.org (2016). Dünyanın nüfus artışı: son 200 yılda 6 milyar. Alınan yer: https://theworldonly.org/rost-naseleniya-zemli-6-milliardov-za-poslednie-200-let/. Erişim tarihi: 25.10.2022.
9. Ulusal İstatistik Bürosu (2022a). Sabit kirletici kaynaklardan atmosfere çıkarılan kirletici emisyonlar. Alınan yer: https://stat.gov.kz/official/industry/157/statistic/7. Erişim tarihi: 26.10.2022.
10. Ulusal İstatistik Bürosu (2022b). Sabit kirletici kaynaklarının sayısı. Alınan yer: https://stat.gov.kz/official/industry/157/statistic/7. Erişim tarihi: 26.10.2022.
11. Ulusal İstatistik Bürosu (2022c). Çevre korumaya harcanan cari harcama miktarı. Alınan yer: https://stat.gov.kz/official/industry/157/statistic/77. Erişim tarihi: 01.11.2022.
12. Ulusal İstatistik Bürosu (2022d). Kazakistan Cumhuriyeti'nde elektrik, gaz, buhar, sıcak su ve iklimlendirme tedariki bölümünde endüstriyel ürünlerin üretimi. Alınan yer: https://stat.gov.kz/official/industry/151/statistic/8. Erişim tarihi: 01.11.2022.
13. 24.kz (2022). Kazakistan şehirlerinde hava kirliliği. Alınan yer: https://24.kz/ru/tv-projects/dnevnaya-smena/item/567713-zagryaznenie-vozdukha-v-gorodakh-kazakhstana-dnevnaya-smena-10-10-2022. Erişim tarihi: 22.10.2022.

(Makale ilk olarak Asya Avrupa Dergisi'nin 76'ıncı sayısında (Kasım 2022) yayınlanmıştır.)

Delivering
the
Difference

- **Срочная доставка документов, посылок и грузов по Казахстану и всему миру**
- **Прямые рейсы Алматы-Стамбул**
- **Лучшая цена на курьерскую доставку в Турцию**

- **Kazakistan'ın ve dünyanın her yerine belge, paket ve kargo gönderilerinizde hızlı teslimat**
- **Almatı-İstanbul direkt uçuşları**
- **Türkiye'ye gönderilerinizde en uygun teslimat fiyatı**

ASE®
ASIA SKY EXPRESS

www.ase.kz
www.aseshop.kz
www.ase.com.tr

30 YEARS

QAZAQ SODA LLP IN KAZAKHSTAN
ТОО "QAZAQ SODA" В КАЗАХСТАНЕ

Qazaq Soda LLP, a YILDIRIM Group company, finalized the EPC tender process for the new Soda Ash plant investment in Taraz/Kazakhstan and the signing is complete. An impressive groundbreaking ceremony was held with the participation of top level officials from Kazakhstan and Türkiye, including the Deputy Prime Minister of Kazakhstan.

Qazaq Soda LLP aims to transform the long-standing soda importer Kazakhstan as a soda exporter with its USD 400 million Soda Ash investment.

Qazaq Soda LLP continues its investments at full speed to offer its first production to the domestic and exports market in 2025.

ТОО "Qazaq Soda", компания группы "ЙЫЛДЫРЫМ", завершило процесс тендера на проектирование, закупки и строительство нового завода по производству кальцинированной соды в городе Тараз, Казахстан. Была проведена впечатляющая церемония закладки фундамента с участием высокопоставленных лиц из Казахстана и Турции, включая заместителя Премьер-министра Казахстана.

ТОО "Qazaq Soda" стремится преобразовать давнего импортера в Казахстане в экспортера соды с помощью инвестиций в кальцинированную соду в размере 400 миллионов долларов США.

ТОО "Qazaq Soda" полным ходом продолжает свои инвестиции, чтобы предложить свою продукцию на внутреннем и экспортном рынках в 2025 году.

YILDIRIM
GROUP OF COMPANIES

www.yildirimgroup.com

QAZAQ SODA LL

ҚОНАҚ ҮЙДЕ ТЕГІН ҚОНАҚТАУ

HOTEL

Эконом класс үшін 1 түн,
Бизнес класс үшін 2 түн

Сіз тұрақтау мерзімін 49 доллардан басталатын арнайы бағалармен ұзарта аласыз.

TURKISH AIRLINES

Қолдану шарттары бойынша turkishairlines.com сайтына кіріңіз.

STAR ALLIANCE 25 YEARS